

Krizový plán - příloha k Minimálnímu preventivnímu programu

OBSAH

Úvod	7
1 Krizová oblast – MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST ZAJIŠTĚNÍ OBJEKTU ŠKOLY Z HLEDISKA BEZPEČNOSTI... 12	12
1.1 Vniknutí cizí osoby či osob do areálu školy	13
1.2 Ozbrojený útok ve škole (střelec)	14
1.3 Strategické řešení problému	15
1.4 Teroristický čin – anonymní oznámení o uložení bomby	15
1.5 Teroristický čin – obdržení podezřelé zásilky	16
1.6 Únik nebezpečných látek při dopravní nehodě nebo technických havárií.....	16
1.7 Sesuvy půdy, atmosférické poruchy, zemětřesení.....	17
2 PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ	17
2.1 Charakteristika šikany.....	18
2.2 Podoby šikany	18
2.3 Přímé varovné signály šikanování.....	19
2.4 Nepřímé (varovné) znaky šikanování	19
2.5 STÁDIA ŠIKANY (dle Koláře)	20
2.5.1 První stadium: Zrod ostrakismu	20
2.5.2 Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace	21
2.5.3 Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra.....	21
2.5.4 Čtvrté stadium: Většina přijímá normy.....	21
2.5.5 Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana.....	21
2.6 Prevence šikany	22
2.7 Strategie pro vyšetřování šikany	24
2.8 Doporučená nápravná opatření	29
3 Krizová oblast - ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA UČITELE	29
3.1 Charakteristika.....	29
3.2 Strategie řešení problému	30
4 Krizová oblast - KYBERŠIKANA.....	31
4.1 Charakteristika.....	31
4.2 Strategie řešení problému	31

5	Krizová oblast – AGRESE VE ŠKOLE.....	32
5.1	Charakteristika agrese	32
5.2	Primární prevence	32
5.3	Strategické řešení problému	32
6	Krizová oblast – ZÁŠKOLÁCTVÍ	32
6.1	Charakteristika.....	32
6.2	Primární prevence záškoláctví.....	33
6.3	Strategické řešení problému	34
7	Krizová oblast – NÁVYKOVÉ LÁTKY.....	35
7.1	Charakteristika.....	35
7.2	Strategické řešení při užití omamných a psychotropních látek (OPL).....	35
7.3	Strategické řešení při zjištění, že žák distribuuje OPL ve škole	36
7.4	Strategické řešení při zachycení látky, v domnění, že se jedná o OPL	36
7.5	Strategické řešení při zachycení žáka, že kouří v prostorách školy	36
7.6	Strategické řešení při zachycení žáka v konzumaci alkoholu ve škole	37
7.7	Strategické řešení při zjištění, že je žák pod vlivem alkoholu ve škole	37
7.8	Strategické řešení, v případě, že byl u žáka zachycen alkohol nebo tabák	37
8	Krizová oblast - NETOLISMUS.....	38
8.1	Charakteristika.....	38
8.2	Příznaky netolismu	38
8.3	Strategické řešení při podezření na netolismus	39
8.4	Strategické řešení problému	39
9	Krizová oblast – KRÁDEŽ.....	40
9.1	Charakteristika.....	40
9.2	Strategické řešení problému	40
10	Krizová oblast – VANDALISMUS	41
10.1	Charakteristika.....	41
10.2	Strategické řešení problému	41
11	Krizová oblast - GAMBLING	41
11.1	Charakteristika.....	41
11.2	Strategické řešení problému:	42
12	Krizová oblast - PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY.....	42
12.1	Charakteristika.....	42
12.2	Strategické řešení problému	42
13	Krizová oblast - SEBEPOŠKOZOVÁNÍ	43

13.1	Charakteristika.....	43
13.2	Strategické řešení problému	43
14	Krizová oblast – RASISMUS, XENOFobie, EXTREMIS atd.....	43
14.1	Charakteristika.....	43
14.2	Primární prevence	44
14.3	Strategie řešení problému	45
15	Krizová oblast – RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ	45
15.1	Charakteristika.....	45
15.2	Primární prevence sexuálního chování	46
15.3	Strategické řešení problému	46
16	Krizová oblast – FYZICKÉ TÝRÁNÍ A ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ.....	47
16.1	Charakteristika.....	47
16.2	Příznaky a změny chování při fyzickém týrání.....	47
16.3	Metodika řešení problému	48
17	Krizová oblast – SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ.....	48
17.1	Charakteristika.....	48
17.2	Příznaky sexuálního zneužívání dětí	49
17.3	Primární prevence zneužívání dětí	49
17.4	Strategické řešení problému	50
18	Krizová oblast – RIZIKOVÉ SPORTY, RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ	50
18.1	Primární prevence rizikových sportů či rizikového chování v dopravě	51
18.2	Strategické řešení problému	51
18.3	Doporučený postup v případě drobného úrazu	51
18.4	Doporučený postup v případě vážného úrazu	51
19	DOPORUČENÝ POSTUP PŘI “NEVYZVEDNUTÍ ŽÁKA ZE ŠKOLY”	52
20	PREVENCE VZNIKU PROBLÉMOVÝCH SITUACÍ TÝKAJÍCÍ SE ŽÁKŮ S PAS	53
20.1	Charakteristika.....	53
20.2	Pravidla předcházení rizikovému chování	53
20.3	Strategie řešení prevence vzniku problémových situací u žáků s PAS.....	55
21	POSTUP ŘEŠENÍ PŘI AFEKTU ŽÁKA S PORUCHOU CHOVÁNÍ	57
21.1	Strategické řešení problému	57
22	POSTUP ŘEŠENÍ PŘI EPILEPTICKÉM ZÁCHVATU ŽÁKA	57
22.1	Metodika řešení problému	58
23	VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ.....	58
24	Seznam příloh.....	60

Úvod

Krizový plán školy je přílohou Minimálního preventivního programu školy a je vypracován v souladu s platným zněním školního řádu. Je sestaven na základě charakteristik a doporučených postupů při řešení sociálně patologických jevů (SPJ), které se mohou na škole objevit. V rámci prevence SPJ je třeba věnovat zvýšenou pozornost jakýmkoli změnám v chování či prospěchu, které se u jednotlivce nebo skupiny na škole vyskytnou. Škola poskytuje žákům věcné a pravdivé informace o formách rizikového chování, přiměřené jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji.

Cílem krizového plánu je poskytnout jednotný a závazný návod pro všechny pracovníky školy v případech podezření či výskytu rizikového chování. Rovněž je definována konkrétní odpovědnost jednotlivých zaměstnanců, jsou určeny komunikační a bezpečnostní postupy a také následná preventivní opatření.

Termínem „krizové situace“ se rozumějí ohrožující situace, které vyžadují rychlá, samostatná, a především správná rozhodnutí.

Použité zkratky:

SPJ – Sociálně patologické jevy

ŠMP – školní metodik prevence

VP – výchovný poradce

VŠ – vedení školy

IZS – integrovaný záchranný systém

RZS – rychlá záchranná služba

PPP – pedagogicko- psychologická poradna

VK – výchovná komise

OPL – omamné psychotropní látky

BOZP - Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

ZZ – zákonný zástupce

TU – třídní učitel

ŘŠ – ředitelka školy

IVýP – individuální výchovný plán

HZS – hasičský záchranný sbor

PČR – Police ČR

SVP – středisko výchovné péče

PPP – poruchy příjmu potravy

PO – požární ochrana

Krizový tým:

Jméno a příjmení ředitelky	Mgr. Kamila Viktorová
Telefon	739 633 993
Email	skola@rolnicka.cz
Jméno a příjmení zástupkyně ředitelky	Mgr. Olga Mišunová
Telefon	spojovatelka 381 522 054, 739 570 420
Email	misunova@skolarolnicka.cz

Školní metodik prevence	Mgr. Aneta Klečacká
Telefon	spojovatelka 381 522 054, 739 570 420
Email	klecacka@skolarolnicka.cz
Výchovný poradce	Mgr. Kamila Viktorová
Telefon	739 633 993
Email	skola@rolnicka.cz
Školní speciální pedagog	Mgr. Marika Komma Janovská
Telefon	spojovatelka 381 522 054, 739 570 420
Email	janovska@skolarolnicka.cz
Sociální pracovnice	Mgr. Lenka Turková
Telefon	605 831 707
Mail	osa@rolnicka.cz

Na plnění krizového plánu se podílejí kromě preventivního týmu třídní učitelé, vychovatelky, asistenti pedagoga a další nepedagogičtí pracovníci. S krizovým plánem jsou seznámeni všichni pracovníci školy.

Pedagogičtí pracovníci školy jsou ze zákona povinni provádět preventivní opatření v rámci všech aktivit školy a při řešení patologické situace jsou povinni postupovat dle Krizového plánu školy. Krizový plán školy je závazný dokument.

Škola je ze zákona povinná:

1. *vytvořit podmínky pro předcházení výskytu rizikového chování v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti;*
2. *zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky rizikového chování v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti;*
3. *odpovídat za žáky během vyučovacího procesu, nese právní odpovědnost;*
4. *pomocí školního řádu jasně vymezit zákaz rizikového chování;*
5. *působit na žáky v oblasti primární prevence rizikového chování, toto se týká všech pedagogických pracovníků školy.*

V rámci prevence SPJ, jakými jsou šikana, užívání návykových látek, krádež, mentální anorexie, bulimie, záškoláctví atd., je potřeba věnovat zvýšenou pozornost jakýmkoliv změnám chování či prospěchu, které se u jednotlivce i kolektivu vyskytnou. Při zaznamenání určité změny v chování a jednání i v případě podezření je vždy nevyhnutelným krokem informovat třídního učitele (pokud není TU sám informátorem), školního metodika prevence, výchovného poradce, popř. vedení školy.

Pokud se podezření na rizikový stav týká jednotlivce, promluvit si s ním v **bezpečném a chráněném prostředí** a pokusit se zjistit **příčinu změny chování a jednání** (týká se všech pedagogických pracovníků školy při zaznamenání nestandardního či přímo rizikového projevu v chování či jednání žáka).

Vést takovýto pohovor je v kompetenci ŠMP, VP a TU, pokud se změna týká více žáků či celého kolektivu (šikana), neprodleně přenechat šetření na ŠMP. Třídní učitel po konzultaci se ŠMP či VP informuje o zjištěném stavu zákonné zástupce žáků (kdy informovat rodiče vychází z podstaty šetřené situace - viz jednotlivé krizové plány) s ohledem na situaci buď individuálně, nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky nabídne zákonným zástupcům pomoc při řešení a doporučí poradenské zařízení.

ZÁSADNÍ JE URČENÍ ZÁVAŽNOSTI SITUACE, ať již má podezření pedagog, TU, ŠMP či VP, vždy musí rozlišit:

- a)** zda je situace akutní (jedná se o přímé ohrožení psychického či fyzického zdraví žáka), a je tedy nutný okamžitý zásah ze strany školy – postup dle Krizového plánu školy a doporučení ŠMP či VP;
- b)** zda se jedná o akutní situaci, která však vyžaduje maximální diskrétnost a nutnost vypracovat šetrný a především bezpečný postup při řešení (časový rozsah řešení situace do max. 2 - 5 dní) se zajištěním nepřetržitého monitoringu situace ze strany školy – postup dle Krizového plánu školy a doporučení ŠMP či VP;
- c)** zda se jedná o závažnou, ale neakutní situaci, která vyžaduje pohovor s žákem/žáky, konzultaci se ŠMP či VP, PPP, pohovor s rodiči a při jejímž řešení si škola může dovolit postupovat bez přílišného časového omezení;
- d)** zda se jedná o neakutní, ale možnou vznikající rizikovou situaci (není přímo ohroženo psychické či fyzické zdraví žáka), u které je na místě pozorování v určité časové lhůtě za účelem získání více informací o problému, které je možné dále konzultovat se ŠMP či VP.

POZOR!!

Na první pohled neškodně vypadající situace může být signálem akutního stavu, je tedy nutné ji nepodceňovat, určení akutnosti stavu žáka/třídy může být komplikované!

Krizový plán školy vychází z těchto dokumentů:

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28 + přílohy
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a mládeže
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek
- Vyhláška č. 116/2011 Sb., která mění vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT-21149/2016
- Metodický pokyn k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č. j. 20 006/2007-51
- Metodické doporučení MŠMT k prevenci a postihu záškoláctví a omlouvání žáků z vyučování č. j. MŠMT-780/2024-1
- Úmluva o právech dítěte 104/1991 Sb.
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládež a kriminality na dětech a mládeži páchané č. j. 25884/2003-24
- Doporučení 20 MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách č. j. 26 976/2009-2
- Zásady přístupu k dětem, žákům, studentům s PAS v rámci vzdělávacího procesu
- Školní řád a Klasifikační řád MŠ, ZŠS a PrŠ Diakonie ČCE Rolnička Soběslav

1 Krizová oblast – MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST ZAJIŠTĚNÍ OBJEKTU ŠKOLY Z HLEDISKA BEZPEČNOSTI

Ke vstupu do budovy je využíván hlavní vchod, který je po celou dobu vyučování uzamčen. Do budovy se mohou zaměstnanci dostat v určenou dobu. Vchod je opatřen zvonkem, cizí osoba je při příchodu identifikována provozním zaměstnancem školy, který po ní vyžaduje informace o důvodu návštěvy. Další vchod je řádně zajištěn proti vstupu neoprávněných osob, zároveň je však bez omezení použitelný v případě nutnosti úniku – únikový východ. Mimořádná událost může vzniknout činností uvnitř organizace nebo může být oznámena z vnějších zdrojů.

Interní událost

V případě vzniku jakékoli mimořádné události (zpravidla požár, výbuch, úraz, vniknutí nepovolané osoby apod.) je zaměstnanec, který ji zjistí, povinen bez zbytečného odkladu toto oznámit ředitelce školy nebo nejvýše postavenému zaměstnanci, který je přítomen.

Externí událost

V případě přijetí informace z vnějšího zdroje je povinnost osoby zprávu předat oprávněné osobě. Příjem takových zpráv je zpravidla telefonicky, písemně či e-mailem. Pokud se jedná o zprávu anonymní, provede osoba, která ji vyslechla či přečetla, bez zbytečného odkladu přenos informace vedoucímu zaměstnanci. Současně se o příjmu takové zprávy provede písemný záznam s údaji, kdy byla přijata, kdo ji podával, v kolik hodin byla přijata a tento záznam bude uchován pro další řízení. Záznam se provede na jakýkoli papír, není předepsán žádný tiskopis. Jde pouze o záznam o přijetí informace, aby v pozdějším řízení nedocházelo ke zveličování apod. Ředitelka nebo nejvýše postavený zaměstnanec na základě vlastního uvážení informuje složky IZS a řídí se jejich pokyny. Ředitelka přijme okamžité rozhodnutí a prostřednictvím technických prostředků, nebo jiným způsobem, sdělí vzniklou situaci dalším zaměstnancům a osobám zdržujícím se v objektu a je-li nutné, nařídí evakuaci objektu. Evakuace se vyhlásí dostupnými prostředky (např. mobilními telefony). Obsahem hlášení nadřízenému orgánu je především datum, hodina, místo vzniku mimořádné události, dále druh, charakter vzniklé mimořádné události, dosud zjištěné následky mimořádné události, počty zraněných, mrtvých či pohřešovaných dětí a zaměstnanců a potřebná již přijatá opatření.

Evakuace osob při vzniku mimořádné události

Vlastní evakuace se řídí pokyny Krizového plánu školy a Požárního evakuačního plánu, popřípadě dle jiné interní a zveřejněné informace. Evakuované osoby se shromažďují na místě určeném v požárním evakuačním plánu (plac u budovy školy). Pokud by došlo k ohrožení vodou apod., budou osoby shromážděny na místě, kde se nepředpokládá dosah vody. Záchranné práce při vzniku mimořádné události. Vzhledem k tomu, že jsme školským zařízením, je prvotním úkolem zajistit bezpečnost žáků, popřípadě osob se sníženou schopností pohybu nebo orientace. Z tohoto důvodu není ze strany zaměstnanců prováděn žádný úkon směřujících k záchranným pracím. Vše směřuje k evakuaci a zajištění bezpečnosti svěřených osob. Je-li to možné, provádí dospělá osoba prvotní zásah, to ale za předpokladu, že nemá v péči svěřené osoby, nebo tyto nepředala jinému zaměstnanci, který evakuaci dokončí a doprovodí skupinu na místo určené ke shromáždění. Vlastní organizaci záchranných prací organizačně zajišťuje ředitelka školy, která spolupracuje s jednotkami IZS.

Příprava k sebeochraně a vzájemné pomoci při mimořádné události

Zaměstnanci jsou seznamováni s pokyny pro chování při mimořádných událostech. Tyto informace jsou součástí pravidelného školení o BOZP a PO. Žákům jsou informace předávány průběžně v rámci výuky a sledování aktuálních událostí. Tématiku zařazují vyučující do jednotlivých předmětů učebního plánu a využívají různá cvičení.

Možné případy mimořádných událostí:

1.1 Vniknutí cizí osoby či osob do areálu školy

Ke vstupu do budovy je využíván pouze hlavní vchod. Neoprávněnému vniknutí do objektu školy je předcházeno kontrolou každé cizí osoby provozním zaměstnancem školy. Provozní zaměstnanec identifikuje cizí osobu a vyžaduje po ní informace o důvodu návštěvy. Vstup do školní budovy je povolen výhradně zaměstnancům, žákům školy, jejich zákonným zástupcům a osobám pověřeným pro přivádění a vyzvedávání dětí. Cizím osobám je vstup do školy umožněn pouze za trvalého doprovodu zaměstnance školy a po ohlášení účelu návštěvy a jména navštívené osoby. V případě, že zaměstnanec školy upozorní zákonný zástupce nebo jím pověřená osoba pro přivádění a vyzvedávání dětí na přítomnost cizí osoby v prostorách školy, zjistí zaměstnanec důvod vstupu této osoby a ihned zabezpečí trvalý doprovod této osoby až do odchodu ze školy. Všichni zaměstnanci jsou povinni při

vstupu do budovy a při jejím opouštění se přesvědčit, zda jsou dveře vchodu řádně uzavřeny.

Způsob zabezpečení školy:

- kontrola hlavního vchodu provozním zaměstnancem školy;
- uplatnění dohledu nad žáky dle rozpisu;
- uzamčené dveře dalšího vstupu do školy;
- zaměstnanci školy mají zakázáno vpouštět do objektu společně s nimi jakoukoli cizí osobu. Tuto osobu musí zastavit, zjistit důvod její návštěvy a informovat nadřízenou osobu;
- na začátku i v průběhu školního roku jsou všichni žáci opakovaně poučeni o pravidlech BOZP, včetně zákazu vpouštět do objektu společně s nimi jakoukoli cizí osobu a o způsobu, jak se zachovat;
- pokud dojde i přesto k vniknutí cizí osoby či osob a je důvod domnívat se, že jsou tyto osoby nebezpečné, pak je zaměstnanec, který toto zjistí, povinen neprodleně uvědomit Policii ČR a poté neprodleně oznámit tuto skutečnost vedení školy. Poté musí vyčkat příjezdu hlídky a zpřístupnit objekt prohlídce.

1.2 Ozbrojený útok ve škole (střelec)

AMOK – útok tzv. aktivního střelce, je náhlý útok jedince (ů), který za použití zbraní sleduje jediný cíl – usmrtit či zranit co nejvíce osob ve svém okolí. Nejčastějšími útočníky ve školách jsou současní nebo bývalí studenti.

Náznaky výskytu možného útočníka:

- budoucí útočníci se většinou chtějí pochlubit a najít sympatizanty ve svém okolí;
- ve virtuálním prostředí, nejčastěji na internetu, zveřejňují své násilnické názory, fotografie zbraní apod.;
- často i pokládají „řečnické“ otázky typu “Jaké by to asi bylo, kdybych někoho zabil”? apod..

Tyto signály bychom neměli zlehčovat!!!

1.3 Strategické řešení problému

- **UTÍKEJTE** – dostaňte se do bezpečí, utečte z dosahu útočníka. Nevracejte se pro věci!
- **SCHOVEJTE SE/ZAMKNĚTE SE** – když nemůžete utéct, schovejte se do nějaké místnosti a v té se uzamkněte (když nemáte klíč, můžete udělat barikádu ze stolů, židlí a skříní; na stůl, který přistavíte až ke dveřím, můžete navršit učebnice tak, aby zabránily stlačení kliky).
- **ZATÁHNĚTE ŽALUZIE**
- **LEHNĚTE SI NA ZEM** - abyste byli co nejméně zranitelní případnou střelbou skrz dveře.
- **BUĎTE CO NEJVÍCE POTICHU** - pokuste se všechny zklidnit, ztlumte mobilní telefony.
- **NIKOMU NEOTVÍREJTE, S NIKÝM NEMLUVTE PŘES DVEŘE** - (útočník se může vydávat za zraněného kamaráda, záchranáře apod.), útočníka neprovokujte a nesnažte se být za hrdinu.
- **VARUJTE** – pokud můžete, oznamte na tísňovou linku, kde jste a co se tam děje.
- **BRAŇTE SE** – v případě, že jste učinili všechny výše popsané kroky a útočník se i přesto k vám dostal, udělejte vše pro vaši ochranu.

1.4 Teroristický čin – anonymní oznámení o uložení bomby

Pokud bude oznámení o uložení bomby sděleno formou telefonátu, je třeba zapsat znění o umístění a druhu výbušniny. Pokud bude oznámení o uložení bomby sděleno formou písemnosti či elektronickou formou, písemnost uschováme k dalšímu šetření.

Postup:

- nahlásit událost na linku IZS 112 nebo HZS – 150 nebo Policie ČR – 158;
- pokud je bomba v prostorách školy, kde se pohybují osoby, dochází k okamžité evakuaci - evakuace bude provedena stejným způsobem jako při požáru – požární evakuační plán;
- podezřelého předmětu se nedotýkat;
- dodržovat pokyny bezpečnostních složek.

1.5 Teroristický čin – obdržení podezřelé zásilky

Jak poznat podezřelou zásilku:

- neočekávaná zásilka od neznámého odesílatele;
- výhružný text na zásilce;
- zapáchající zásilka;
- zásilka, u které po otevření zjistíme, že obsahuje prášek nebo podezřelý předmět.

Postup:

- s podezřelou zásilkou netřepat ani nevyprazdňovat její obsah;
- opustit místnost, umýt se vodou a mýdlem a událost ohlásit na linku HZS – 150 nebo na linku PČR – 158;
- před zavoláním na tísňovou linku, je třeba zvážit skutečnosti, které vedou k názoru, že se jedná o podezřelou zásilku.

1.6 Únik nebezpečných látek při dopravní nehodě nebo technických haváriích

Každý zaměstnanec, který zpozoruje havárii s únikem nebezpečných látek, je povinen neprodleně nahlásit toto zjištění na ohlašovně, pověřenému zaměstnanci, nebo na linku HZS 150. Pokud havárii s únikem nebezpečných látek zpozoruje žák, nahlásí událost nejbližšímu zaměstnanci školy, který zajistí ohlášení na ohlašovně nebo ředitelce školy nebo na linku HZS – 150.

Hlavní zásady:

- nepřibližovat se k místu havárie;
- provést ukrytí dle pokynů;
- uzavřít a utěsnit dveře, okna a jiné otvory;
- vypnout ventilaci;
- sledovat informace v rozhlase, televizi a místním rozhlase;
- budovu školy opustit jen na pokyn.

V případě radiační havárie navíc:

- připravit si prostředky improvizované ochrany - ochrana dýchacích cest – vodou navlhčené roušky (kapesník, ručník apod.), ochrana hlavy – čepice, klobouk, šála tak, aby vlasy byly úplně zakryty a zvolená pokrývka chránila též čelo, uši a krk, povrch

těla chránit kombinézou, kalhotami, pláštěm nebo pláštěnkou, ochrana rukou – rukavicemi, igelitovým sáčkem, nebo omotat kusem látky, nohy chránit vysokými botami;

- připravit si evakuační zavazadlo;
- jodové přípravky (tablety) a prostředky individuální ochrany převzít a použít až na základě veřejné výzvy.

1.7 Sesuvy půdy, atmosférické poruchy, zemětřesení

Hlavní zásady:

- sledovat aktuální informace o počasí;
- zjistit rozsah havárie;
- poskytnutí 1. pomoci;
- evakuace z ohroženého místa, dodržovat pokyny záchranářů.

2 Program proti šikanování

Dle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j.: MŠMT-21149/2016 má MŠ, ZŠ speciální a praktická škola Rolnička jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoliv forem rizikového chování na škole, tedy i šikany. Ředitelka školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

V otázce šikany je stěžejním úkolem školy předcházet jejímu vzniku, tedy nastavení a uplatňování takových mechanismů, které jsou ověřené v účinné prevenci. Odhalení šikany bývá obtížné. Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stádia šikany. Prevence šikany a její minimalizace souvisí s dobrou komunikací jednotlivých pracovníků školy. Kdykoliv si někdo z pracovníků školy všimne příznaků nevhodného chování k některým žákům, neprodleně to sdělí třídnímu učiteli, školnímu metodikovi prevence a vedení školy.

2.1 Charakteristika šikany

Za šikanu lze považovat jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrášovat žáka, případně skupinu žáků. Úmyslné a opakované ubližování slabšímu (neschopnému obrany) jedincem nebo skupinou. Šikana zahrnuje jak fyzické, tak i psychické útoky, jde o ponižování lidské důstojnosti. Dominantní znak šikany – bezmocnost obětí. Šikanování je velice závažný, společensky nebezpečný jev, ohrožující oběť fyzicky, ale zejména psychicky. Šikanování je nutno chápat jako poruchu vztahů. A to nejen mezi agresorem a obětí. Šikana se nikdy neděje ve „vzduchoprázdnu“. Šikana vzniká tam, kde existují ve skupině, ve třídě, **nezdravé vztahy**, kde je silná diferenciací na silné a slabé. Problém šikany tedy nelze léčit jako problém vztahu mezi agresorem a obětí, aniž bychom léčili celou skupinu. To je jedna z nejčastějších chyb, ke které při řešení problému šikany dochází. Odhalení šikany bývá velmi obtížné. Za šikanu nelze považovat jednorázové agrese a škádlení, které nenaplnují znaky šikany a kde chybí nepoměr sil. Je důležité věnovat pozornost varovným signálům; pokud jsou pedagogem zaznamenány, je nutné se jimi zabývat - nepodceňovat, nebagatelizovat problém. **Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stádia šikany.**

2.2 Podoby šikany

Přímá šikana

- **Fyzická šikana** – bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí.
- **Nefyzická (verbální)** - vulgární nadávky, urážlivé komentáře, výhrůžky, manipulativní příkazy atd.
- **Neverbální** - výhrůžná a urážlivá gesta, krádeže, ničení věcí, výhrůžné výrazy v tváři atd.

Nepřímá šikana

- Má za cíl emocionální a psychologické utrpení.
- Záměrná ignorace nebo izolování žáka, skryté ničení nebo krádež osobních věcí, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování, ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Kyberšikana

- Elektronická šikana. V současnosti jde o jednu z nejčastějších forem šikany.
- Může mít podobu - zakládání falešných profilů na jméno žáka s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com nebo facebook.com a jiné, prezentace zraňujících komentářů na webu, zasílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. (podrobněji viz Krizová oblast č. 4).

Šikana zaměřená na učitele: specifická forma šikany.

2.3 Přímé varovné signály šikanování

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, pomlouvání žáka, hrubé žerty na jeho účet.
- Výtky na adresu žáka, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků - panovačný tón.
- Skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků.
- Nátlak na žáka ke spoluúčasti na nemorálních či trestných činech.
- Pranice a rvačky, v nichž jeden z účastníků je evidentně slabší a snaží se uniknout.
- Žák se brání - zvýšenou agresí, podrážděností, odmítnutím učitelům apod..

2.4 Nepřímé (varovné) znaky šikanování

Doporučení učitelům

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.

- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřenyiny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Doporučení rodičům

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy, dítě odkládá odchod z domova, možno pozorovat strach, ztráta chuti k jídlu.
- Dítě chodí do školy a ze školy nejkratší cestou, popř. střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové.
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. „Nechte mě!“
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co ho trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody, případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

2.5 STÁDIA ŠIKANY (dle Koláře)

2.5.1 První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním,

pomlouvají ho. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2.5.2 Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich "léčí" nepříjemné pocity například z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také tím, že se neřeší předchozí situace.

2.5.3 Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Toto „jádro“ začíná spolupracovat systematicky, nikoliv již pouze náhodně - šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší. Slabí, hendikepovaní či jinak odlišní.

2.5.4 Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

2.5.5 Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

2.6 Prevence šikany

Hodnotový rámec školy

Škola je postavena na demokratických principech respektujících identitu a individualitu každého svého člena a odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě. Škola podporuje solidaritu a toleranci, vědomí sounáležitosti, podporuje spolupráci, rozvíjí vzájemný respekt. Hodnotový systém školy je pro všechny jasný a srozumitelný a jsou zajištěny podmínky pro jeho aplikaci v praxi.

Na vytváření bezpečí se podílejí všichni zúčastnění

Na utváření bezpečného prostředí ve škole participuje svým dílem každý účastník výchovně vzdělávacího procesu. Vedení školy jasně určí odpovědnosti a kompetence směrem k ředitelce a jeho zástupcům, pedagogům, ostatním zaměstnancům školy, žákům, rodičům a školnímu poradenskému pracovišti (VP a ŠMP), které jsou adekvátní jejich roli a možnostem.

Škola zajišťuje základní materiální a organizační podmínky

Škola zajišťuje podmínky žákům i pedagogům pro naplňování jejich základních biologických potřeb a pro možnost hájit svou osobní zónu, což je nezbytným předpokladem pro pocit bezpečí jako takový.

Škola má nastavena pravidla v chování a důsledky za jejich nedodržení

Škola má nastavena jasná pravidla v chování, která platí pro všechny v prostředí školy a jsou specifikována ve školním řádu. Pravidla jsou srozumitelná, krátká, lehce zapamatovatelná. Současně má škola nastaveny důsledky za porušení pravidel u žáků, přičemž rozlišuje závažnost porušení.

Ve vztahu k šikaně škola ve školním řádu jasně deklaruje, které činy a projevy považuje za ohrožující lidskou důstojnost.

Ve třídě jsou nastavena třídní pravidla, která nenahrazují ani nezdvoují školní řád, neobsahují tedy již regulace ve školním řádu obsažené. Třídní pravidla jsou živým nástrojem a trvalým procesem sociálního učení.

Škola má nastavený systém včasné identifikace varovných signálů

Pedagogové jsou seznámeni se sociálním klimatem tříd, ve kterých pracují, je zajištěna pravidelná a včasná komunikace mezi ŠMP, TU a celým pedagogickým sborem. Škola podporuje pedagogy, další zaměstnance i žáky, aby si všímali rizikových prvků šikany.

Škola spolupracuje s dalšími organizacemi

Škola má zmapovanou síť pomoci ve svém regionu a navazuje spolupráci s relevantními subjekty, které mohou být nápomocni při prevenci šikany a mohli by intervenovat v případě jejího výskytu na školách.

Škola zajišťuje podporu pro pedagogy

Škola zajišťuje podporu a rozvoj pro své pedagogy v podobě kontinuálního plánu dalšího vzdělávání zaměřeného na efektivní strategie řešení problémů, včasný monitoring varovných signálů, rozvíjení kompetencí v třídním managementu atd.

Škola zajišťuje podporu pro žáky

Škola poskytuje žákům pravidelný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou společně s pedagogem (nejčastěji s TU) reflektovat svoji spokojenost ve škole, pocit bezpečí, vztahy ve škole a ve třídě, učit se řešení konfliktů a dalším sociálním dovednostem. K tomu slouží programy specifické primární prevence, komunitní kruhy apod.

Škola zajišťuje informovanost

Každý žák a pedagog je seznámen s tím, co je a co není šikanování, zná možnosti, jak se zachovat ve chvíli, kdy je ohrožován agresory, a především ví, kam se může obrátit o pomoc s vědomím, že mu bude poskytnuta pomoc.

Škola dbá na vhodné sestavení třídy

Důležitým aspektem je vhodné sestavení jednotlivých tříd s ohledem na velikost třídy, na koncentraci žáků se specifickými potřebami a také s ohledem na vztahy mezi jednotlivými žáky.

Škola má zpracovány základní dokumenty

Pravidla, která zahrnují vymezení základních postupů pro zajištění bezpečné školy, má škola popsána ve školních dokumentech - školní řád, minimální preventivní program školy, krizový plán školy a preventivní strategii školy.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

a) Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který je útočníkem, tak žáka, který byl obětí.

b) Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR či státní zastupitelství.

c) Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřešetření trestného činu.

2.7 Strategie pro vyšetřování šikany

1) Učitel se o šikaně dozví zprostředkovaně od žáka, kolegy, rodiče nebo ji sám vyzporuje

OVĚŘENÍ SITUACE

1. Pro ověření je nezbytné nalezení vhodných svědků. Ideální počet svědků je 4 – 5 žáků, pokud se situace jeví jako akutní, je třeba volit ty žáky, u nichž je možné předpokládat, že budou mluvit pravdu, že patří k neutrálním osobám třídy. Není-li však situace příliš akutní, je vhodné nechat vyplnit třídu speciální anonymní dotazník, z jehož vyhodnocení vhodní svědci vystanou. Je nutné myslet taky na to, že i svědky musíme ochránit před možným agresorem či agresory, proto si je nevoláme v hodinách ze třídy, ale je potřebné je oslovit nenápadně, během přestávky, po vyučování, v jídelně, ve školním kroužku apod.

2. Určité signály o šikaně lze získat z rozhovoru s rodiči potencionální/ch obětí/obětí. Formou telefonátu či osobní schůzky je možné se rodiče/rodičů doptat, zda si u dítěte nevšimli změn v chování, jednání, neadekvátních reakcích (pomočování, zvraty v chování, noční děsy, poškozené věci, změny ve vztahu k okolí, zhoršení prospěchu atd.), jakýchkoliv „drobností“, které by mohli být signálem rizikové situace. Tento rozhovor je vždy veden v nepřítomnosti dítěte, pokud je rozhovor veden telefonicky, vždy je na místě se ujistit, zda se dítě nenachází v blízkosti rodiče. Ve fázi ověřování situace při rozhovoru s rodiči nikdy nemluvit o šikaně, ani o tom, že má škola na výskyt šikany podezření, pouze si ověřit signály, zda i rodič zaznamenal, že s jeho dítětem není něco v pořádku. Získávání informací od rodičů je věc velice citlivá, dotazy učitele mohou rodiče vyděsit, a ten může neadekvátně zareagovat. K získávání informací od rodičů je tedy dobré se uchýlit až v momentu, kdy už byly vyčerpány všechny ostatní možnosti. Kontaktovat rodiče je možné dle stavu situace až později po důkladném vyšetření situace, kdy jsou sesbírány důkazy o ubližování. V tuto chvíli jsou již rodiče plně seznámeni se situací svého dítěte. K tomuto ale dochází spíše v rámci šetření situace. Je nutné myslet na to, že škola má ze zákona povinnost rodiče žáka informovat, vždy je však třeba vyhodnotit, KDY toto udělat, a to vzhledem k možným nežádoucím reakcím rodičů, které by mohly negativně ovlivnit šetření a usvědčení agresorů. Platí však, že rodiče je nutné kontaktovat nejpozději v momentě, kdy ŠMP spolu s TU a VP situaci řádně prošetří a vyvodí jasné závěry. Pokud o ubližování informují školu rodiče, je nutné rodiče pravidelně s výsledky šetření seznamovat. Je-li to příhodné (vzhledem k právní ochraně školy), lze rodiče písemně požádat o souhlas s vyšetřováním.

ŠETŘENÍ SITUACE

1. Nejprve je nezbytné odhadnout (z pozorování, z dostupných informací) závažnost situace a zvolit, o jakou formu a stupeň šikany se může jednat. Toto rozhodnutí je klíčové k určení dalších kroků! Pokud by vzniklo podezření na pokročilejší stupeň šikany, je třeba neodkladně jednat a ochránit oběť/oběti.

2. Po vyhodnocení vážnosti situace přichází na řadu rozhovor s informátorem/informátory (žák/žáci/učitel). Rozhovor s informátorem pomáhá situaci dále specifikovat. Informátor nesmí být prozrazen! Udělat si poznámky pro další šetření.

3. Rozhovor s obětí je třeba vést velice citlivě! Je třeba se připravit na variantu, že oběť šikany bude svou situaci zlehčovat a snažit se ze strachu tvrdit, že se jí vlastně nic

neděje. Vhodně kladenými otázkami je možné oběť vyvést z popírání a pomoci jí k pojmenování, co se s ní děje. Také rozhovor s obětí je nutné zaznamenat.

4. Dalším krokem je nalezení svědků a rozhovor se svědky. Tady je třeba pečlivě vybírat žáky, se kterými bude veden pohovor (viz informace výše). Na žáky při rozhovoru nenaléháme, necháme je říct, co chtějí. ŠMP nebo šetřící učitel musí vést písemný záznam rozhovoru s každým žákem, se kterým bude hovořit! Záznam pohovoru musí být zaznamenán doslovně! Je-li to možné, je na místě přizvat k rozhovorům dalšího pedagoga jako svědka pro případné stížnosti ze strany rodičů či otázek institucí, které by do řešení problému mohly být zainteresovány.

5. Během vyšetřování průběžně poskytujeme oběti/obětem podporu a pomoc, pokud je toto na místě, skýtáme oporu i svědkům. **NIKDY NEKONFRONTOVAT** oběť/oběti a svědky s agresorem/agresory!

6. Rozhovor s agresorem/agresory. U rozhovoru s agresorem je nutné, aby byla přítomna ředitelka školy, popř. zástupkyně ředitelky, ŠMP či VP (ideální je přítomnost 3 kompetentních osob). Tak jako u rozhovorů s žáky – svědky a obětí/obětmi - i zde je nutné pořídit přesný písemný záznam rozhovoru s agresorem/agresory. Agresorovi/agresorům je třeba sdělit, jaké důsledky jejich počínání bude mít, a nezáleží na tom, zda se přiznali, či nikoliv. Agresorovi/agresorům oznámíme, jak budou postiženi v případě, že oběť znovu napadne/napadnou. Pokud je agresorů více, je důležité vést vyšetřování jednotlivě. Při vyšetřování nesmí agresor zůstat bez pedagogického dozoru a musí se zamezit kontaktu mezi jednotlivými agresory. Konfrontaci agresorů je nutné vždy zvážit, ale je možná, pokud má vyšetřující pedagog/ředitelka školy dostatek důkazů z vyšetřování jednotlivých agresorů. Stejně jako předchozí pohovory i tento je nutné co nejpřesněji zaznamenat.

7. Pro potrestání agresora využít výchovných opatření – viz školní řád.

8. Po vyslechnutí oběti/obětí, informátorů, svědků a agresora/agresorů by se měl TU, ŠMP a VP sejít s ŘŠ, vyvodit patřičné závěry, důsledky pro agresora/agresory a vytvořit podpůrný program pro oběť/oběti s maximálním ohledem na jeho/jejich bezpečnost (mimořádné dozory, možnost individuálních konzultací s metodikem prevence apod.). Pozor, každá oběť více či méně negativně reaguje na uvolnění psychického napětí až traumatu, které jí/jim šikana způsobovala. Tyto reakce bývají „paradoxně“ spíše negativní – úzkostnost, plačtivost, neuróza, zhoršení prospěchu, ale i výbušnost, odsekávání, provokace druhých

apod. Toto období může trvat v souvislosti na rozsahu šikany i několik týdnů. Je třeba na to připravit rodiče, s obětí/oběťmi o tom otevřeně hovořit. Pokud se situace neuklidní, je nutné doporučit rodičům návštěvu dětského klinického psychologa.

9. Jednání s rodiči šikanovaného – žádný rodič nereaguje na oznámení, že jeho dítěti bylo ubližováno dobře, proto je nutné ihned v úvodu rozhovoru ubezpečit rodiče o okamžité ochraně dítěte a zajištění jeho bezpečí. Většina rodičů následně reaguje otázkou „kdo to udělal?“. Rodiče mají na tuto informaci právo, není tedy nezbytné agresora/agresory anonymizovat. Rodiče také žádají potrestání agresora/agresorů, je tedy možné jim říci, že šikana je zapracována do ŠŘ a agresor/agresoři budou dle toho potrestáni. Pokud budou rodiče oběti/obětí žádat o setkání s rodiči agresora/agresorů, pokuste se jim toto vymluvit – tyto konfrontace bývají velmi emočně vypjaté, k omluvě, kterou by zřejmě chtěli slyšet, často nedochází, naopak si mohou paradoxně vyslechnout mnoho urážlivých slov na adresu svého dítěte i svou. Nikdy tedy nezvat rodiče obou stran do školy v podobnou dobu, ideálně každé v jiný den! Rodiče oběti/obětí se také ptají, „co bude dál?“. Je třeba jim říci, že jejich dítěti bude dlouhodobě zajištěna bezpečnost, situace bude každodenně monitorována, s obětí/oběťmi se bude nadále odborně pracovat v rámci individuálních konzultací se ŠMP a TU i v rámci práce s celým kolektivem, kterého se toto jednoznačně týká. Rodiče budou samozřejmě o všem informováni. Je nutné rodiče požádat o spolupráci – cokoliv, co by je na chování jejich dítěte zneklidňovalo, ať sdělí TU a ŠMP, ti pak mohou doporučit další podpůrné kroky, a pomoci tak rodičům nelehkou situaci zvládat. Vždy je dobré rodiče upozornit, že se jedná o dlouhodobý proces! Jedná-li se o oběť/oběti pokročilých, brutálních a kriminálních šikan, je nutné rodiče přesvědčit o okamžité spolupráci s PPP, klinickým psychologem, psychoterapeutem nebo pedopsychiatrem. Pokud by se i přes veškerou snahu školy i rodičů podařilo agresorovi/agresorům znovu na oběť/oběti psychicky či fyzicky zaútočit, mají rodiče oběti/obětí právo oznámit toto na PČR (i když je/jsou agresor/agresoři nezletilí).

2. Učitel je svědkem šikany – brutálního násilí (nebo je mu toto oznámeno)

1. Bezprostřední záchrana oběti/obětí! Odvést oběť/oběti okamžitě ze třídy!
2. Zabránit domluvě agresorů.

3. Oznámit událost ředitelce školy a třídnímu učiteli, domluvit se a zajistit následnou ochranu oběti. Oběť nepouštět zpět do třídy! Nutná spolupráce všech pedagogů!

4. Pokračovat v pomoci a podpoře oběti - dát oběti napít, zajistit lékařské vyšetření, pokud je to nutné apod. ŘŠ, ŠMP či VP určí pedagoga, který bude až do odvolání na oběť/oběti permanentně dohlížet – možnost nervového zhroucení, útěku ze strachu apod.

5. Kontaktovat rodiče oběti/obětí – při rozhovoru s rodiči se vyvarovat slovu šikana, lépe je používat výrazy jako ubližování, fyzické napadení, fyzické trápení. Hovořit s nimi však „na rovinu“, nesmí jim být nic zamlčeno, důležité je ujistit je, že se konflikt řeší. Dohodnout se s rodiči, jakým způsobem bude zajištěna bezpečnost dítěte.

6. Kontaktovat odborná pracoviště – PPP, příp. psychologa, psychiatra, OSPOD v krajním případě. Odhalení šikany bývá obtížné. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených. Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Je nutné mít na paměti rozdílné postupy při vyšetřování počátečních a pokročilých stádií šikanování.

Základní shrnutí postupu při podezření na šikanu:

Ohledně informujete vedení školy a školního metodika prevence.

Cíl: zjistit kdo ubližoval, jak ubližoval, jak dlouho, kde se to odehrávalo, zda existují svědci.

Šetření vede: třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný poradce, vedení školy.

Důležité je vymezení rolí - kdo a jak bude postupovat.

Konkrétní kroky:

1. Rozhovor s informátory - ti, kteří šikanu oznámili.

2. Rozhovor se svědky.

3. Rozhovor s obětí obětími.

4. Rozhovor s agresorem, důsledky, postihy.

5. Informování rodičů agresora.

6. Informování rodičů oběti.

7. Nástin konkrétního řešení posoudit, zda není nutné požádat o pomoc odborné pracovníky, kroky v rámci školy třídnické hodiny. Časový horizont.

8. Informování o řešení rodičů agresora, rodičů oběti, ostatních rodičů (obecné seznámení), ostatních žáků ze třídy (přiměřenost, obecnost).

9. Přijatá opatření - zajistit program pro třídu (vícečetná setkání), nové zmapování vztahů ve třídě, rozvoj sociálních dovedností zařazovat do třídnických hodin, žádost o intervenční program u externí organizace.

RÉSUMÉ

1. Zajistíme bezpečí pro oběť.
2. Nikdy nekonfrontujeme oběť a agresora.
3. Chráníme zdroj informací, anonymita svědků a obětí.
4. Nekonfrontujeme rodiče obětí a agresorů. Schůzky vždy zvlášť.
5. Naším společným cílem je pomoci agresorovi změnit chování.
6. Ze setkání s rodiči pořizujeme zápisy – datum, struktura, závěr (na čem jsme se domluvili), podpisy všech zúčastněných. V případě agresorů je možné použít individuální výchovný plán.
7. Postihy – výchovná komise, napomenutí...ohlašovací povinnost.
8. Jednáme vždy v souladu se zájmem žáka a třídy.

2.8 Doporučená nápravná opatření

- Stále pracovat s agresorem - jeho náhled na jeho chování, motivy, rodinné prostředí. V případě potřeby mu zprostředkovat péči PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
- Umožnění individuálního výchovného plánu agresora.
- Převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek).
- Doporučení rodičům, aby spolupracovali s ambulantním střediskem výchovné péče nebo umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče.

3 Krizová oblast - ŠIKANA ZAMĚŘENÁ NA UČITELE

3.1 Charakteristika

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele.

3.2 Strategie řešení problému

A. Šikana ze strany žáků

1. Pedagog v pozici oběti šikany, či pedagog, který je takovéto situace svědkem vyhledá okamžitě pomoc, kdy se obrací na ŘŠ, ŠMP A VP nebo jiného pedagogického pracovníka.
2. O vzniklé situaci je informována ŘŠ.
3. Pokud se jedná o situaci ohrožující zdraví, či bezpečí pracovníka, ŘŠ přivolá PČR, zajistí pomoc externího specialisty.
4. Školní preventivní tým zajistí další šetření
 - Rozhovor s obětí.
 - Rozhovor se svědky.
 - Rozhovor s agresorem / či skupinou agresorů – je zajištěno, že se nemohou domlouvat na společné výpovědi, nikdy nedochází ke konfrontaci.
 - Z rozhovoru se provádí zápis.
 - Pokud není ŘŠ vyšetřování přítomna, je o výsledcích okamžitě informována.
5. ŘŠ informuje zákonné zástupce agresorů o vzniklé situaci a pozve je do školy k pohovoru s výchovnou komisí (VK).
6. VK projedná se zákonnými zástupci žáka další postup.
7. Provede se zápis z jednání VK – podepíší jej všichni přítomní.
8. ŘŠ udělí agresorovi/agresorům výchovné opatření v souladu se školním řádem.
9. ŠMP a TU zajistí následnou práci s třídním kolektivem.
10. ŘŠ nabídne pedagogovi odbornou pomoc a podporu.

B. Šikana učitele ze strany vedení (nejčastěji jako bossing), kolegů (nejčastěji jako mobbing), podřízených kolegů (nejčastěji jako staffing), nebo šikana ze strany zákonných zástupců postrádá aspekt rizikového chování žáků.

Tyto formy šikany patří do pracovněprávní problematiky a postupy řešení vymezuje zákoník práce, případně trestní zákoník či občanský zákoník.

4 Krizová oblast - KYBERŠIKANA

4.1 Charakteristika

Kyberšikana (kybernetická – počítačová šikana) je druh šikany využívající informační a komunikační technologie (počítače, tablety, mobilní telefony, sociální sítě, emaily apod.) k ublížení druhému (vydírání, ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod.). Aktéry kyberšikany jsou (obdobně jako u klasické šikany) agresor, oběť a přihlížející (publikum). Jedná se o úmyslné jednání. Povaha a provedení útoku pak určují její závažnost.

Účinky kyberšikany jsou mnohem silnější a následky mnohem závažnější než u klasické šikany. Oběť často neví, kdo a proč jí ubližuje, v kyberprostoru se zapojuje více agresorů. Ponižující příspěvek nebo jiný druh kyberšikany je **stále** na internetu, čímž oběť vystavuje stresu, nastává stav bezpomoci. Velké množství uživatelů internetu může sledovat ponížení oběti. Pro řešení kyberšikany potřebujeme počítačovou gramotnost.

4.2 Strategie řešení problému

- Při zjištění kyberšikany je informována ŘŠ a ŠMP.
- Zajistí se ochrana oběti (kontaktovat operátora mobilních sítí nebo zřizovatele webových stránek, profilu...).
- Zajistí se dostupné důkazy - **nutná spolupráce** ŠMP a TU **s odborníkem IT** (zálohování dat, zajištění stop,..).
- Vyšetření vzniklé situace, v případě potřeby zajistit pomoc a podporu externího pracovníka.
- Informování rodičů oběti i agresora.
- Zažádat o konečný verdikt a informace (stanovisko všech zainteresovaných osob).
- Potrestání viníků dle platného školního řádu.
- Práce s třídním kolektivem, prevence další budoucí kyberšikany.

Oběti je potřeba doporučit, aby ukončila veškerou komunikaci s útočníkem, nejlépe si ho zablokovala. Dále by měla útok oznámit, vyhledat pomoc a uchovat si všechny důkazy, které má k dispozici (SMS, e-maily, screenshoty..).

5 Krizová oblast – AGRESE VE ŠKOLE

5.1 Charakteristika agrese

Verbální útoky ve školských zařízeních jsou velmi častým jevem. Je především nutné jednoznačně a jasně deklarovat nesouhlas a takové chování odmítnout. Žáci budou mluvit tak hrubě, jak jim to okolí dovolí a je nutné, aby si byli vědomi toho, že se jedná o nepřijatelné chování a měli tedy potřebu vulgární mluvu na veřejnosti skrývat. Řeč je natolik spjata s myšlením, že velkorysá společenská tolerance užívání nejhrubších výrazů s sebou nutně nese i hrubé chování.

5.2 Primární prevence

Posilováním dobrých vztahů ve třídě i ve škole, podporou zdravého klima ve třídách, ve škole, podporou spolupráce mezi žáky a posilováním vědomí sounáležitosti mezi žáky. Pokud žákovo chování a jednání ohrožuje bezpečnost a zdraví jeho, ostatních žáků, vyučujících, zaměstnanců školy jiných osob, je škola povinna uvědomit zákonného zástupce případně doporučit odbornou péči. Dle konkrétních okolností je třeba přivolat i OSPOD či orgán PČR apod.

5.3 Strategické řešení problému

Vymezit ve třídě obecná pravidla soužití, jako vyjádření morálních hodnot. Tato pravidla tvořit společně se žáky a jasně v nich deklarovat požadavek slušného mluvení a chování. Mladší děti trpělivě opravovat a dávat jasně najevo, že veřejné užívání hrubých výrazů není ve škole přípustné a společensky nevhodné.

6 Krizová oblast – ZÁŠKOLÁCTVÍ

6.1 Charakteristika

Žáci jsou povinni řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat (§ 22 zákona č. 561/2004 Sb., Školský zákon). Rodiče jsou na začátku každého školního roku informováni o způsobu uvolňování a omlouvání žáků (upravuje Metodické doporučení č. j. MŠMT-780/2024-1).

Záškoláctví je běžné označení pro neomluvené a úmyslné absence žáků ve vyučování. Žák bez vědomí rodičů (někdy i s jejich vědomím) nedochází do školy. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Záškoláctví je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona. Záškoláctví je nejvýraznější formou **odporu dítěte ke škole**. Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

Žák je povinen účastnit se vzdělávání podle rozvrhu vyučování. Nepřítomnost ve škole může být omluvena jen pro nemoc nebo z vážných rodinných důvodů. Důvod nepřítomnosti žáka ve škole je zákonný zástupce povinen oznámit TU nejpozději do **tří** dnů od začátku nepřítomnosti žáka.

Každá nepřítomnost žáka je zapsána do omluvného listu, který je součástí komunikačního sešitu. V jednotlivých odůvodněných případech může škola požadovat lékařské potvrzení nebo jiný doklad o příčině žákovy nepřítomnosti ve škole. Neomluvená absence včetně svévolného opuštění školního areálu v době vyučování je kvalifikováno jako porušení školního řádu.

Pravé záškoláctví – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí.

Záškoláctví s vědomím rodičů – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti.

Záškoláctví s klamáním rodičů - existují děti, které dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, pro které nemohou jít do školy a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody, tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů.

Odmítání školy – některým typům žáků činí představa školní docházky psychické obtíže.

6.2 Primární prevence záškoláctví

Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat

zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti. Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit se školním řádem.

6.3 Strategické řešení problému

1. Neomluvená absence do 10 vyučovacích hodin

- Při neomluvené absenci do součtu 10 hodin TU vyčká, zda ZZ doloží důvody nepřítomnosti a vhodným způsobem ZZ upomíná.
- Není-li důvod nepřítomnosti doložen, TU učiní záznam a kontaktuje ZZ a informuje o absenci (řešení domluvou) a provede zápis. Důraz kladen na pozitivní přístup a konstruktivní řešení, domluvit se na opatření, zde nastupuje ŠMP.
- Písemná pozvánka k osobnímu jednání.
- Schůzka ZZ s TU (zápis, záznam, opatření, termín další schůzky).
- Podpis IVÝP (forma spolupráce se školou, žákem, ZZ, nastavení vhodné podpory pro žáka/ZZ)
- Při podezření o výskytu záškoláctví musí TU informovat VP.
- Při nápravě záškoláctví je nutné navázat kontakt s žákem, komunikovat přátelsky, bez hodnocení a odsuzování, hovořit zásadně o konkrétním chování, nezjišťovat věcnou stránku problému, ale to jak ho žák prožíval, jak vidí svoje chování s odstupem času, společně hledat cesty k nápravě, připravit žákovi podmínky v rodině i ve škole pro nápravu.
- Navázat kontakt s rodiči, vyjádřit porozumění jejich emocím, vést je v komunikaci k oddělování osobnosti dítěte od jeho konkrétního chování, přeznačkovávat chování k dítěti (způsob komunikace mění vnitřní postoj), vést k porozumění motivaci chování dítěte, soustředit se na to, co rodiče mohou nebo dokonce musí udělat ke zlepšení situace, na konci rozhovoru vždy shrnout, co bylo dohodnuto, dohodnout se na následném sezení k reflexi, jak dohodnutá opatření fungují případně k hledání dalších možností.
- Při snaze žákovi zlepšit svoje chování pedagog bude žáka podporovat, oceňovat jej a povzbuzovat.

2. Neomluvená absence nad 10 vyučovacích hodin

- Při počtu neomluvených hodin nad 10 hodin je svolána výchovná komise, které se účastní ŘŠ, ZZ žáka, TU a VP či ŠMP. Pozvání zákonných zástupců žáka na jednání

se provádí doporučeným dopisem. O průběhu jednání se provede zápis, který zúčastněné osoby podepíší.

- V případě, že neomluvená absence žáka přesáhne 25 hodin, ředitelka školy bezodkladně pošle oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí dle bydliště žáka. Tato ohlašovací povinnost vychází z platné právní úpravy.

7 Krizová oblast – NÁVYKOVÉ LÁTKY

7.1 Charakteristika

Do této oblasti spadá široké spektrum chování, které vykazuje znaky závislosti, zejména pak distribuce a užívání alkoholu, tabákových výrobků a jiných návykových látek, gambling atp. Škola vytváří podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy, v jejím okolí, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti. Škola jasně vymezí zákaz užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy. Poskytuje žákům i rodičům nezbytné informace, týkající se jejich ochrany před tímto jevem. Působí na žáky v oblasti primární prevence a to formou, která je věcná, pravdivá a přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL spolupracuje s Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), školskými poradenskými zařízeními apod..

7.2 Strategické řešení při užití omamných a psychotropních látek (OPL)

- Zabránit v další konzumaci.
- Pokud je žák vlivem OPL ohrožen na zdraví a životě, volat RZS a Policii ČR.
- Odebrat a zajistit OPL (do zapečetěného obalu) za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek.
- Informovat TU, ŘS, VP a ŠMP.
- Zvážit provedení orientačního testu na přítomnost OPL v těle žáka.
- Sepsat o události a provedených opatřeních záznam s vyjádřením žáka. Třídní učitel informuje rodiče a v případě, že žák není schopen pokračovat ve výuce, vyzve je k vyzvednutí žáka.
- Výchovní poradce informuje OSPOD dle bydliště žáka.
- Vyvodit opatření stanovené školním řádem, rozlišovat při tom distributora od uživatele OPL.

7.3 Strategické řešení při zjištění, že žák distribuuje OPL ve škole

- Škola má v takovém případě povinnost oznámit věc Policii ČR.
- Spolupracovat na vyšetření věci s PČR a s ohledem na konkrétní okolnosti případu a po poradě s Policií ČR zvážit informování osob s případem dosud neseznámených (viz níže) a provedení dalších opatření tak, aby nebylo narušeno trestní řízení vedené PČR (ovlivňováním mezi žáky, zničením stop apod.).
- Třídní učitel informuje ŘŠ, VP a ŠMP.
- Třídní učitel informuje rodiče a vyhotoví písemný záznam o pohovoru.
- Výchovný poradce informuje OSPOD.

7.4 Strategické řešení při zachycení látky, v domnění, že se jedná o OPL

- Odebrat a zajistit látku (do zapečetěného obalu) za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek.
- Třídní učitel informuje ŘŠ, VP a ŠMP.
- Sepsat o události a učiněných opatřeních záznam.
- Pokud byla látka zajištěna u konkrétního žáka, zapsat rovněž vyjádření žáka.
- Předat nález PČR, která provede šetření a v případě, že byla látka zajištěna u konkrétního žáka, informuje ZZ.

7.5 Strategické řešení při zachycení žáka, že kouří v prostorách školy

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit. Kouřit je zakázáno i v blízkém okolí školy.

- Žákovi je zabráněno v další konzumaci.
- Pedagog o události sepíše stručný záznam, pokud žák zvládne, je žádoucí jeho vyjádření zejména odkud tabákový výrobek má.
- Třídní učitel informuje rodiče.
- V závažných případech – zejména s ohledem na věk a chování dítěte, případně pokud se chování opakuje, vyzumí škola OSPOD.

7.6 Strategické řešení při zachycení žáka v konzumaci alkoholu ve škole

- Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno.
- Rovněž je zakázáno osobám mladším 18 let alkohol nabízet, nebo je v konzumaci alkoholu podporovat. Může se jednat o trestný čin či přestupek.
- Žákovi je zabráněno v další konzumaci.
- Pedagogický pracovník posoudí, dle momentálního stavu žáka, zdali mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- Pokud je žák ohrožen na zdraví či životě, volá lékařskou službu první pomoci.
- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, sepíše o události stručný záznam s vyjádřením žáka a vyzoomí vedení školy.
- Škola vyzoomí skutečnost zákonnému zástupci a poskytne mu poradenství jak řešit danou situaci.
- Z konzumace alkoholu je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.
- V případě opakování situace škola plní oznamovací povinnost a vyzoomí OSPOD.

7.7 Strategické řešení při zjištění, že je žák pod vlivem alkoholu ve škole

- TU zjistí zdravotní stav dítěte a informuje rodiče.
- TU vyzve rodiče, aby si dítě neprodleně vyzvedli. Seznámí je se zdravotními obtížemi dítěte. Pokud si rodič pro dítě do školy nepřijde, vyučující přehodnotí zdravotní stav žáka a je v jeho kompetenci přivolat lékařskou pomoc (155).
- TU informuje ŘŠ, VP, ŠMP a vyhotoví písemný zápis, se kterým budou rodiče žáka seznámeni.
- V případě opakování výchovný poradce informuje OSPOD dle bydliště žáka.

7.8 Strategické řešení, v případě, že byl u žáka zachycen alkohol nebo tabák

- Třídní učitel informuje ŘŠ, VP, ŠMP a vyhotoví písemný zápis, se kterým budou rodiče seznámeni.
- Třídní učitel informuje rodiče.
- Na OSPOD hlásit v závažnějších případech, případně při opakování incidentu.

8 Krizová oblast - NETOLISMUS

8.1 Charakteristika

Netolismus, nebo také chorobná závislost na internetu a jeho službách patří mezi tzv. nelátkové závislosti. Znamená to, že je člověk závislý na určitém procesu, nebo způsobu chování, které nemůže ovládnout, např. potřeba být neustále online, nebo potřeba neustále kontrolovat mobilní telefon. K virtuálním drogám tedy patří sociální sítě, počítačové hry, různé internetové služby, ale i užívání samotných zařízení jako např. mobilní telefon, televize. Takovéto nutkavé chování se postupně stává pro daného jedince patologické, ovlivňuje vztahy s jeho rodinou a okolím, ovlivňuje jeho výkon v práci, nebo prospěch ve škole, negativně ovlivňuje i jeho zdraví a může vést k finančním problémům.

Netolismus existuje v různých podobách:

- **závislost na virtuální sexualitě** – kompulzivní (nutkavé jednání člověka nedostatečně řízené rozumově) používání webových stránek pornografického zaměření;
- **závislost na virtuálních vztazích** – nadměrné věnování se virtuálním vztahům (online seznamky, sociální sítě);
- **internetové kompulze** – např. hraní online her, internetové nakupování, internetové sázení, virální videa atd..;
- **přetížení informacemi** – např. nadměrné surfování nebo nadměrné hledání v databázích;
- **závislost na počítači (mobilním telefonu)** – nadměrné využívání počítače, zvláště pak nadměrné hraní her.

8.2 Příznaky netolismu

Netolismus obsahuje 6 základních komponent závislosti:

- **význačnost** – určitá aktivita se stane nejdůležitější v životě člověka a začíná ovládat jeho myšlení, cítění a chování;
- **změny nálady** – v důsledku zapojení se do určité aktivity, které mohou být vnímány jako vyrovnávací strategie za účelem uklidnění se;
- **tolerance** – proces, při kterém je nutno stále více aktivity k dosažení předchozí míry uspokojení. V praxi tedy např. roste délka času tráveného online;

- **odvykací příznaky** – ukončení či omezení aktivity se projevuje abstinenčními symptomy;
- **relaps** – tendence opakovat dřívější vzorce závislostního chování;
- **konflikt** – závislost vyvolává problémy: narušuje např. vztahy v zaměstnání, ovlivňuje prospěch, dochází ke ztrátě kontroly, výčtkám apod...

8.3 Strategické řešení při podezření na netolismus

Základem prevence je kvalifikované pozorování pedagoga, které může poukázat na více typů rizikového chování.

Určitými znaky může být např.:

- narušení vztahů;
- zhoršení prospěchu (žákovi nezbývá čas na učení);
- únava (hraje dlouho do noci);
- ztráta kamarádů (vymění je za virtuální);
- nervozita;
- náhlé změny v chování;
- zvýšení agresivity (spojené především s nemožností být on-line).

8.4 Strategické řešení problému

Učitel by měl dokázat vzbudit důvěru a nabídnout adekvátní pomoc. Tou může být především zprostředkování kontaktů na odborná zařízení a podpora žáka při řešení obtížných situací (PPP, SPV, nestátní organizace zabývající se prevencí dané problematiky). Legislativní rámec vztahující se konkrétně k této patologii neexistuje. Zásadní pro možnost poskytnutí pomoci je vytvoření důvěryhodného vztahu mezi školou a rodiči /zákonnými zástupci dítěte.

9 Krizová oblast – KRÁDEŽ

9.1 Charakteristika

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován. Drobné krádeže se vyskytují ve všech školách a všech stupních vzdělávací soustavy. Žákům není doporučeno nosit do školy cennosti. Hodinky, šperky apod. mají žáci stále u sebe, pokud je musí odložit (např. při pohybových aktivitách), odloží je na určené místo. Doporučuje se neodkládat peníze v hotovosti a osobní cenné věci volně na lavicích a na stolech.

Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sděluje žákům od počátku jejich docházky do vaší školy. Užitečné formy vštěpování bývají nejrůznější příběhy, při kterých děti buď dojmou, anebo rozčílí následek takového jednání.

Zjistí-li žák ztrátu osobní věci, je povinen tuto skutečnost neprodleně nahlásit pedagogickému pracovníkovi nebo třídnímu učiteli. Žáci dbají na dostatečné zajištění svých věcí. Ztráty z neuzamčených místností pojišťovna nehradí.

9.2 Strategické řešení problému

- O události pořídít záznam na základě výpovědi poškozeného a zúčastněných.
- Pokusit se situaci vyšetřit – pohotové jednání.
- Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, tak by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelkou školy.
- Snaha o nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem (vrátit věc poškozenému, omluva).
- Zákonné zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které žáka k takovému chování vedly a to zejména v případě menších dětí.
- O krádeži a jejím šetření provedte záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti (kdo, kdy, kde, jak, proč).
- Jedná-li se o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci – hlásit toto PČR (hranice 5000,-Kč – trestní zákoník).
- Jedná-li se o opakované jednání a výchovná opatření nemají žádný účinek – hlásit na OSPOD dle místa bydliště.

10 Krizová oblast – VANDALISMUS

10.1 Charakteristika

Jako vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřinášejí pachateli žádné materiální obohacení a pro které pachatel zpravidla nemá žádný motiv - většinou tak koná jen pro vlastní potěšení či pro potřebu odreagovat se.

Ve škole se jedná nejčastěji o poškozování školního majetku či věcí spolužáků. Útoky na věci mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení apod.). Každé svévolné poškození nebo zničení majetku školy, žáků, učitelů nebo jiných osob hradí v plném rozsahu rodiče žáka, který poškození způsobil.

10.2 Strategické řešení problému

- Třídní učitel po zjištění poškození majetku či věcí spolužáků vyrozumí ŘŠ, VP a ŠMP.
- Vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
- Informovat zákonného zástupce a domluvit způsob náhrady škody.

11 Krizová oblast - GAMBLING

11.1 Charakteristika

Gamblerství spočívá v častých opakovaných epizodách hazardní hry. Hazardní hra začíná ovládat život postiženého na úkor materiálních, rodinných a pracovních hodnot. Nejčastěji automaty, kasina, karetní hry, stírací losy, sportovní sázky apod. děti a mládež - automaty a sportovní sázení, pro starší je to ruleta a hraní v kasinech.

Znaky:

- čas strávený hraním narůstá;
- časté jsou návštěvy heren;
- člověk nedokáže s hrou přestat;
- neodůvodněný optimismus;
- zvyšování sázek;
- delší čas věnovaný hře;

- dítě má neomluvené hodiny ve škole, zanedbává školu a své povinnosti;
- narůstání dluhy, půjčování si, problémy s vyrovnáváním dluhů;
- lži, krádeže, podvody;
- deprese a časté myšlenky na sebevraždu a sebevražedné pokusy.

11.2 Strategické řešení problému:

- Promluvit si s dítětem.
- Kontaktovat rodiče – nabídnout kontakty na odborníky.
- Pokud rodiče nespolupracují, kontaktovat OSPOD dle místa bydliště.

12 Krizová oblast - PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY

12.1 Charakteristika

Mezi poruchy příjmu potravy (PPP) patří mentální anorexie – bulimie a také přejídání spojené s jinými psychickými poruchami. U PPP jsou typické obavy z tloušťky, manipulace s jídlem, sloužící ke snížení hmotnosti a zkreslené vnímání vlastního těla. Nejčastěji se projevují během dospívání a rané dospělosti, ale mohou se rozvinout i v pozdějším věku nebo naopak v dětství. Tyto poruchy se nejčastěji objevují u dívek v adolescentním věku, mohou jimi trpět i chlapci. Mentální anorexie začíná nejčastěji ve věku 13 až 18 let, mentální bulimie obvykle mezi 15 až 25 rokem věku. Bulimie a mentální anorexie se mohou vyskytovat každá zvlášť nebo i obě zároveň. Cesta k uzdravení není jednoduchá, málokterá dívka (chlapec) se dokáže z bludného kruhu dostat bez pomoci odborníků. Mezi hlavní příznaky patří: rychlé hubnutí, nesoustředěnost, nespavost, zvracení s jakoukoliv argumentací, vnímání sebe sama jako tlustého/té, kožní problémy a zhoršená kvalita vlasů a BMI 17,5 a méně.

12.2 Strategické řešení problému

- Informovat TU, VP, ŠMP a následně třídní učitel informuje rodiče.
- Rodiče informujeme vždy, když dítě výrazně sníží svoji hmotnost, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků).
- Pokud rodiče odmítají řešit situaci, je nutné se spojit s pediatrem, v krajním případě kontaktovat OSPOD (možnosti a limity pedagoga).
- Doporučit nebo zprostředkovat kontakt s lékařem nebo psychologem.

13 Krizová oblast - SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

13.1 Charakteristika

Sebepoškozování (automutilace, selfham) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky, a které lze nejlépe chápat jako nezralou, maladaptivní odpověď na akutní nebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Přestože člověk neznalý problematiky může sebepoškozování lehce vnímat jako pokus o sebevraždu, smrt při sebepoškozujícím aktu na rozdíl od sebevražedného pokusu není v naprosté většině případů motivem a cílem. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí výslovně určuje jako povinnost různým institucím (i škole a školskému zařízení), nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin.

Způsoby sebepoškozování: řezání (žiletkou, střepem), pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, značkování rozpáleným kovem, obrušování popálené kůže, kousání, údery, nárazy, dloubání, tahání kůže a vlasů (ochlupení).

13.2 Strategické řešení problému

- Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození.
- Informovat TU, VP, ŠMP a vedení školy, domluvit se na společném postupu.
- Provést zápis.
- Informovat zákonného zástupce a doporučit návštěvu PPP nebo jiného specialisty (psycholog, psychiatr, krizové centrum)
- Pokud rodiče odmítají řešit situaci, je nutné se spojit s pediatrem, popř. OSPOD (možnosti a limity pedagoga).

14 Krizová oblast – RASISMUS, XENOFOBIE, EXTREMISMUS ATD.

14.1 Charakteristika

Jedná se o projevy rizikového chování, které vychází z předsudků a směřují k útokům na určité skupiny osob, zpravidla menšin. Společným jmenovatelem jsou negativně zevšeobecňující postoje ke skupině osob, které vykazují určité společné znaky (obvykle zvenku pozorovatelné, např. barva kůže). Negativní předsudečná stereotypizace může vést k ostrakizaci jinak smýšlejících jedinců z kolektivu, ale i verbálním či fyzickým útokům na zástupce menšin.

Rasismus

Za rasistické chování lze považovat takové, které vychází z přesvědčení o významnosti rasových znaků pro psychické, mentální či sociální rozdíly mezi lidmi. Podstatu člověka spatřuje především v jeho rase. V evropských podmínkách vychází z přesvědčení o nadřazenosti „bílé rasy“ nad ostatními druhy „méněcenných ras“ a o její předurčenosti k nadvládě.

Xenofobie

Xenofobii charakterizují projevy odporu a nedůvěry ke všemu cizímu. Konkrétním projevem je nepřátelství k lidem jiné barvy pleti, jiné národnosti, jazyka, náboženského přesvědčení, kultury. Někdy je tento pojem užíván jako obecný termín pro rasismus a další negativně předsudečné ideologie.

Extremismus

Za extremistické chování lze považovat takové, které je konáno ve prospěch hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického právního státu. U žáků se zpravidla jedná pouze o dílčí postoje a formy podpory, které mají často slabý ideologický základ a jsou v mnohých případech doprovázeny příslušností k odpovídající subkultuře či konkrétní vrstevnické skupině.

Homofobie

Je obava z homosexuálních osob, která může vést k odporu až nenávisti a může se stát základem pro zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem, u nichž je homosexualita (i mylně) předpokládána.

Antisemitismus

Antisemitismus je projevem nenávisti vůči konkrétnímu etniku – Židům a jejich náboženství judaismu.

14.2 Primární prevence

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu o negativě spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

14.3 Strategie řešení problému

- Pedagog zajistí bezpečnost případné oběti.
- Je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
- Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
- V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabízíme jim spolupráci.
- Dále oznámí skutečnost ZZ agresora i oběti a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně, popř. informuje PČR dle závažnosti situace a případnému ohrožení bezpečí oběti.
- Ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, pozveme experty k diskuzi se žáky.

15 Krizová oblast – RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ

15.1 Charakteristika

Tato krizová oblast představuje soubor projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a zároveň vykazují pro jedince rizika v různých oblastech (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem apod. Nepodceňujeme v oblasti prevence významnou úlohu sexuální výchovy. Je nutné motivovat žáky k vytvoření zdravých postojů v této oblasti. Je žádoucí, aby si žáci osvojili odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících se sexuálním zdravím. Nebezpečí hrozí z hlediska celospolečenského v souvislosti s využíváním internetu, s komercializací sexu, sexuálním zneužíváním, zvyšuje se počet výskytu pohlavně přenosných chorob, narůstá počet HIV pozitivních, rozmáhá se homofobie. K sexuální výchově přistupujeme systematicky, jelikož se jedná o dlouhodobé, záměrné, cílevědomé působení na žáka.

U dětí a dospívajících mohou na rizikovost upozornit jednak nevhodné sexuální projevy, jakými jsou například nutkavá masturbace nebo atypický sexuální vývoj (je potřeba je odlišit od projevů normální sexuální zvědavosti, experimentace s vlastním tělem i tělem druhých dětí), jednak projevy nesexuální, které se následně mohou rozvinout až do sexuální deviace. U chlapců může docházet k nárůstu fyzické agrese, u dívek spíše k sebepoškozování. Na riziko sexuálního rizikového chování nás může upozornit tzv. „**triáda symptomů**“: noční pomočování i po 12 roce života, krutost ke zvířatům a žhářství.

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

- pokud ho dítě neprovádí v soukromí;
- pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího;
- pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomuto chování dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně).

15.2 Primární prevence sexuálního chování

- Preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny.
- Předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi.
- Informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování.
- Upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka.
- Podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování.
- Minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace.
- Zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny, propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence. Proces realizace sexuální výchovy na základních školách je uveden v Doporučení 20 MŠMT „K realizaci sexuální výchovy v základních školách“, vydaném pod č. j. 26 976/2009-2.

15.3 Strategické řešení problému

Je dobré, pokud je možná spolupráce s rodiči. V tomto případě lze, podle závažnosti, řešit vzniklou situaci buď na půdě školy, nebo zprostředkovat kontakt rodičů se

specializovaným pracovištěm, které nabízí psychologické terapeutické a poradenské služby. Rizikové sexuální chování upravuje také Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb.

Situace se řeší v tomto pořadí:

1. třídní učitel
2. školní metodik prevence, výchovný poradce
3. vedení školy
4. zákonní zástupci žáka, žáci
5. OSPOD dle místa bydliště
6. další odborník (psycholog, sexuolog, psychoterapeut).

V případě, že se jedná o patologii rodiny, je vhodné doporučit psychoterapeutickou pomoc. Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen hlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na PČR.

16 Krizová oblast – FYZICKÉ TÝRÁNÍ A ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ

16.1 Charakteristika

Za fyzické (tělesné) týrání považujeme vědomé tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, pokud je jasné či existuje důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo mu vědomě nebylo zabráněno. Tělesné týrání se rozlišuje podle své povahy na aktivní a pasivní.

Každý je oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti.... (zákon č. 359/1999 Sb., § 7). Zákon č. 40/2009 Sb. a Trestní zákoník v § 364 - § 368 stanovují povinnosti, které má každá fyzická osoba v případě podněcování, schvalování, nadřizování, nepřekažení a neoznámení trestného činu.

16.2 Příznaky a změny chování při fyzickém týrání

- Poranění nebo popáleniny na kůži dítěte nevysvětlitelného původu, zvláště vyskytují-li se opakovaně.
- Nepravděpodobná zdůvodnění těchto poraněných dítětem, či o ně pečující dospělou osobou.
- Nechuť dítěte o těchto poraněních hovořit.

- Lysiny, pohmožděniny.
- Neochota dítěte odhalovat tělo (v teplých dnech), strach ze svlékání (před hodinou TV).
- Škrábance, vyražený nebo ulomený zub, natržený ušní boltec, opakované zlomeniny, poranění měkkých částí dutiny ústní.
- Strach z rodičů, neochota a rozladěnost před návratem domů.
- Sklon k sebetrýznění.
- Agresivita vůči ostatním.
- Útěky z domova, záškoláctví.
- Zhoršení (náhlé) prospěchu.
- Náhlá ztráta kamarádů (sociální izolace).
- Obtíže v sociální komunikaci, vyhýbavé chování. Snížené sebehodnocení dítěte.

16.3 Metodika řešení problému

- Informovat TU, ŘP, VP a ŠMP.
- Rozhovor se žákem (citlivě, nevynucovat odpovědi, na žáka netlačit) - šetření.
- Zajištění vypovědí případných svědků. V případě, že žádní svědci nejsou nebo jsou nevěrohodní, kontaktovat neprodleně OSPOD.
- Oznámení na OSPOD.
- Oznámení Policii ČR.
- Vyhotovení záznamu – kdo týrá – zneužívá, kdy, kde, jak často; vyjádření dítěte – záznam uložit u školního metodika prevence.

!! Není nutný předchozí kontakt s rodiči, vždy je na prvním místě ochrana bezpečí dítěte. Pedagog nemůže nahrazovat služby dalších odborníků, protože nevhodnou intervencí může naopak dítěti ublížit.

17 Krizová oblast – SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

17.1 Charakteristika

Za sexuální zneužívání dětí je považováno jakékoli nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk či

vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo se s dítětem dostal do nějakého kontaktu. Pohlavní zneužívání se dělí na dotykové a bezdotykové.

17.2 Příznaky sexuálního zneužívání dětí

- Poranění pohlavních orgánů.
- Záněty pohlavních orgánů.
- Předčasné zahájení sexuálního života.
- Bolesti břicha.
- Noční pomočování.
- Poruchy příjmu potravy.
- Lítostivost, plačtivost.
- Smutek, apatie, deprese.
- Vztek, hněv, agrese.
- Po vyučování nespěchá domů.

17.3 Primární prevence zneužívání dětí

Primární nespecifická prevence spočívá v posilování sebevědomí dítěte, schopnosti říci „ne“, podpoře funkčních sociálních vztahů aj.. V rámci prevence by se škola měla zaměřit zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem. Děti by měly mít informace o nebezpečných situacích, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení. Primární prevence specifická spočívá zejména v seznámení dětí s jejich právy a povinnostmi a to adekvátně jejich věku. Upozornit děti i na nebezpečí internetu.

Děti by měly být seznámeny zejména s tím, že:

- domácí násilí má různé formy;
- násilné chování v rodině není omluvitelné;
- za násilí může ten, kde jej koná, protože si sám volí, jak se bude chovat;
- každý má právo rozhodovat o sobě samém;
- na koho se v rámci školy mohou obrátit se svými starostmi (školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, ten, komu dítě důvěřuje);
- jak říci NE;
- jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy;
- proč si někdo nechá násilí líbit a nedokáže říci „Stop“;

- jak zvládat vztek.

17.4 Strategické řešení problému

- Při podezření, nebo když se dítě svěří pedagogovi informovat TU, ŘŠ, VP, ŠMP a školní psycholožku (vyšetření přenechat vždy odborníkům, učitel by měl jen naslouchat, nenutit dítě).
- V procesu ochrany dítěte z pohledu pedagoga by také neměl chybět rozhovor s rodiči dítěte (doplnění dosavadních informací a potvrzení podezření, že je dítěti v rodině ubližováno – pokud je podezření na jednoho z rodičů – neprodleně informovat OSPOD a PČR).
- Oznámení na OSPOD.
- Oznámení Policii ČR.
- Případně volat záchrannou službu.
- Celý proces je nutný doplnit zápisem.

V případě, že je podezření pravdivé a dítě je v rodině skutečně ohroženo, je pravděpodobné, že budou rodiče reagovat agresivně a zaujmou obrannou pozici ještě dříve, než je podezření zcela vysloveno.

Pokud má pedagog podezření, že se násilí netýká jen dítěte, ale i jednoho z rodičů, je vhodné s ním hovořit také o samotě, bez potenciálního pachatele domácího násilí.

V případě, že se dítě stalo obětí zneužívání mimo rodinu, budou rodiče pravděpodobně reagovat odlišně. Budou spolupracovat a uvítají jakékoli aktivity zaměřené na prokázání zneužívání, ubližování a ochranu dítěte. Zjištění, že bylo jejich dítě fyzicky týráno, sexuálně zneužito je pro rodiče obrovský šok. Mohou prožívat návaly hněvu a agresivity spolu s pocity viny a selhání. V této situaci je vhodné jim doporučit návštěvu psychologa, jehož terapeutická první pomoc a péče je pro ně stejně důležitá, jako pro jejich dítě.

18 Krizová oblast – RIZIKOVÉ SPORTY, RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ

Jedná se o relativně novou formu rizikového chování z hlediska masového rozšíření. Toto rizikové chování lze definovat jako záměrné vystavování sebe nebo druhých

nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví nebo dokonce přímému ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě.

18.1 Primární prevence rizikových sportů či rizikového chování v dopravě

- Dopravní besedy v prostředí školní třídy – může vést dopravní policista, dopravní psycholog, vyškolený pedagog.
- Použití multimediálních pomůcek – ilustrace prostřednictvím audiozáznamu, PC her, přehrávání scének, různých ilustrovaných materiálů (např. pro výuku dopravního značení apod.).
- Praktický nácvik na dopravním hřišti.
- Exkurze (pracoviště dopravní policie, dopravní podnik aj.).

18.2 Strategické řešení problému

Při zachycení signálu, že se žák věnuje extrémně nebezpečnému sportu, okamžitě informovat rodiče, intervence na téma bezpečnost a ochrana zdraví, odpovědnost za svůj život a zdraví.

Pedagog, který daný fakt zjistí, informuje:

- TU, VP, ŠMP;
- Zákonné zástupce;
- V opodstatněných případech je možné kontaktovat OSPOD či Policii ČR.

18.3 Doporučený postup v případě drobného úrazu

- Úraz ošetří pedagog přítomný na výuce (dozoru, je-li přestávka).
- Ošetřující pedagog nahlásí úraz TU žáka a zapíše úraz do Knihy úrazů a do formuláře „Evidence úrazů“ - založený v třídní knize.
- TU dle závažnosti úrazu informuje zákonné zástupce žáka, případně je vyzve k vyzvednutí žáka, je-li třeba následné lékařské vyšetření/ošetření.

18.4 Doporučený postup v případě vážného úrazu

- První pomoc při úrazu poskytne pedagog, který je přítomen ve výuce (dozoru, je-li přestávka), zavolá (jeli to nutné) záchrannou službu - 155.
- Nahlásí úraz TU, ŘŠ, VP a ŠMP a zapíše úraz do Knihy úrazů.

- Škola (TU) telefonicky informuje zákonné zástupce žáka.
- Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s úrazem byl spáchán trestný čin nebo přestupek, nebo jedná-li se o smrtelný úraz, podá ŘŠ hlášení místně příslušnému útvaru PČR.
- TU žáky seznámí s událostí, provede opětovné poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví, předcházení úrazům (zapíše do třídní knihy).

19 DOPORUČENÝ POSTUP PŘI “NEVYZVEDNUTÍ ŽÁKA ZE ŠKOLY”

Při nevyzvednutí žáka ze školy zákonným zástupcem (jím pověřenou osobou) postupuje vyučující či vychovatelka ve školní družině následovně.

- Kontaktuje ZZ, nebo jím pověřenou osobu, a to i v případě potřeby opakovaně.
- Pokud se podaří se ZZ telefonicky spojit, pedagogický pracovník domluví čas a místo předání dítěte s tím, že je možné dítě předat i osobě, která byla zákonným zástupcem k vyzvednutí dítěte z družiny pověřena v písemné přihlášce k účasti v družině. O telefonické domluvě se zákonným zástupcem nebo jinou pověřenou osobou ohledně vyzvednutí dítěte sepíše pedagogický pracovník písemný záznam.
- V případě, že se opakovaně nepodaří telefonicky kontaktovat ZZ ani jím pověřenou osobu, kontaktuje pedagogický pracovník za účelem zajištění přiměřené péče o dítě zástupce OSPODu, v jehož obvodu se školské zařízení nachází. O kontaktování OSPODu pořídí pedagogický pracovník písemný záznam.
- Následně informuje, vedení školy, TU a VP.
- V průběhu řešení situace poskytuje součinnost vedení školy, třídnímu učiteli a výchovné poradkyni.

20 PREVENCE VZNIKU PROBLÉMOVÝCH SITUACÍ TÝKAJÍCÍ SE ŽÁKŮ S PAS

20.1 Charakteristika

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepronikající) vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- sociální interakce a sociálního chování;
- verbální i neverbální komunikace;
- v oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Krizové situace ve škole či školském zařízení zahrnují zejména rizikové chování vyvolané situací, která nastane z důvodu nepochopení současné potřeby žáka, kterým může být nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění. Reakcí žáka na takové nepochopení je řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod. Jedná se o manifestaci vysoce stresové situace, ve které se žák ocitl.

20.2 Pravidla předcházení rizikovému chování

Pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti

Předvídatelnost a pravidelnost denních činností je pro žáky s PAS jistotou. Neznámé a nečekané události u nich mohou vyvolat stres a nejistotu, což může vést k úzkosti, problémovému chování.

Pravidlo jasné a konkrétní motivace

Žáci s PAS musejí více než jedinci bez této poruchy, vědět, proč mají činnost vykonávat. Sociální motivace vzhledem k omezené schopnosti empatie funguje méně. U žáků s PAS si všímáme zvýšené potřeby logických důvodů pro vykonání určité práce a splnění úkolů. Při ztrátě motivace rapidně klesá i schopnost soustředění.

Pravidlo vyšší míry tolerance

Způsoby jednání a komunikace s ostatními žáky i učiteli, jako např. nevhodné poznámky, netaktní přímočarost, otázky mimo kontext, banální výroky, úzkostné reakce při setkáních s novými lidmi, vulgární vyjadřování atd., kladou vyšší nároky na toleranci ze strany přítomných osob a vyžadují nutnou pedagogickou empatii ve školním prostředí i na akcích konaných mimo školu. I v afektivní situaci je nezbytné vycházet ze zásad komunikace s osobami s PAS.

Pravidlo důslednosti v přístupu

Spontánnost, rychlá změna původního plánu, nepřesnost a nedodržování stanovených pravidel uvádí žáky s PAS v chaos a nejistotu. V případě, že je potřeba změnit původní nastavený harmonogram a postup, je nezbytné jasně a logicky vysvětlit, proč ke změně dochází. Změnu je dobré podpořit vizualizovanou informací.

Vyšší míra vizuální podpory

Pro většinu žáků s PAS je vizuální informace nezbytnou podporou pro pochopení významu předávané informace smysluplného významu. Pokud chceme, aby si žák s PAS pracovní činnost osvojil, je třeba ji předvést nebo rozkreslit (využít tzv. procesuálních schémat), která lze postupně zjednodušovat a doplnit verbálním vysvětlením.

Nadstandardní řešení obtíží s pozorností

Při motorickém neklidu je možné dovolit žákovi s PAS manipulaci s předmětem a činnost, která neruší ostatní a umožňuje soustředění, jako např. mačkáací míček, provázek, gumička. Situace, které jsou ve skupině a vyžadují soustředění, je zapotřebí zejména zpočátku redukovat na minimum. Dobré je podporovat aktivity, které žákovi s PAS umožní přijatelný pohyb v hodině, jako je rozdávání papírů, sbírání sešitů atd. Pro zvýšení pozornosti je důležité pravidelné a vyvážené střídání odpočinku a činnosti.

Vyšší míra vysvětlování sociálně komunikačních pravidel a situací, vyšší míra pomoci v některých situacích, které vyžadují praktický úsudek

U žáků s PAS dochází k odlišnému chápání ironie, sarkasmu, či metafoře, proto je dobré se jim v komunikaci vyhnout, neboť jsou pro ně matoucí a nepříjemné. Dotazy těmto žákům je důležité klást přesně a vhodně zvolenou formulací. Mnohdy je nutné, se v zájmu podání dobrého výkonu ujistit, zda žák ví, jak po sobě následují připravené činnosti. Důležité je dávat žákovi s PAS zpětnou vazbu o jeho výkonech, např. formou bodů nebo škály. Při

diskusi se třídou je zapotřebí neignorovat někdy i značně osobité příspěvky, snažit se porozumět jejich významu, dát přiměřený prostor k projevení vlastního názoru.

Možnost odpočinku, relaxace

Pro prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu způsobeného únavou a „přetažením“, je velmi důležitá možnost odpočinku, která dokáže navodit zklidnění. Pro odpočinek je vhodné vymezit konkrétní prostor.

Spolupráce s rodinou žáka s PAS

Pro všechny skupiny dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami při zajišťování bezpečnosti a zdraví ve školách a školských zařízeních platí obecné pravidlo nutné úzké spolupráce mezi školou, rodiči a školským poradenským zařízením. Pro úspěšnou spolupráci je nutné nastavení, zavedení a využívání vzájemné informovanosti aktérů zapojených do vzdělávacího procesu žáka s PAS (pedagog, asistent pedagoga, ZZ, vychovatel, VP, v případě, že má škola k dispozici, tak také školní speciální pedagog nebo školní psycholog) v dohodnutých intervalech a dohodnutým způsobem.

20.3 Strategie řešení prevence vzniku problémových situací u žáků s PAS

Ředitel školy určí pedagogického pracovníka, který bude odpovídat za spolupráci se školským poradenským zařízením, v jehož péči daný žák s PAS je. Tímto pedagogickým pracovníkem by měl být výchovný poradce, školní speciální pedagog či školní psycholog.

Pověřený pedagogický pracovník seznámí s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů chování pedagogické i nepedagogické pracovníky školy, kteří budou s žákem v kontaktu při výuce, v družině, při odborném výcviku, v tělocvičně, ve školní jídelně atd., se zásadními a podstatnými informacemi o individuálních zvláštностech a potřebách daného žáka. O této skutečnosti bude vyhotoven písemný zápis s podpisy všech zúčastněných.

Pověřený pedagogický pracovník zajistí ve spolupráci se školním metodikem prevence a pracovníkem školského poradenského zařízení, který se problematikou PAS zabývá, osvětu žákům školy a jejich rodičům takovou formou, která respektuje typ PAS, nastavení a situaci konkrétního žáka s PAS a případné doporučení odborníků jako psycholog, psychiatr, neurolog.

Pověřený pedagogický pracovník úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka, asistentem pedagoga a školním metodikem prevence, ve spolupráci s metodikem prevence organizuje kasuistické semináře pro sdílení dobré i špatné praxe v oblasti prevence a předcházení vzniku nežádoucího chování žáků s PAS, nebo v oblasti řešení akutních rizikových situací. Zajišťuje možnost spolupráce s odborným pracovištěm v souvislosti s dlouhodobým nácvikem zvládnání krizových situací souvisejících s projevy agrese.

Třídní učitel, případně jím pověřený asistent pedagoga, úzce spolupracuje se zákonnými zástupci žáka a pravidelně je kontaktuje ve snaze získání aktuálních informací o případných změnách. Dle nastavených pravidel školy sám, nebo prostřednictvím určeného pracovníka školy, rovněž kontaktuje klíčového pedagoga školské poradenské zařízení, v jehož péči je žák s PAS veden.

Třídní učitel, případně jím pověřený asistent pedagoga, pravidelně informuje zákonné zástupce žáka o průběhu vzdělávání. Neprodleně informuje zákonné zástupce žáka a pověřeného pracovníka školy o změnách v chování, změnách aktuálního zdravotního stavu, projevech rizikového chování žáka, o plánovaných nebo náhlých změnách ve školním prostředí oproti nastavenému standardu (například onemocnění, akutní nebo plánované rekonstrukce opravy v areálu školy apod.).

Třídní učitel při práci s třídním kolektivem vždy zohledňuje věk žáků. Způsobem přiměřeným věku žáků formou nejrůznějších metod rozvíjí schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat ostatní, uvědomovat si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty a snášenlivosti.

Třídní učitel nebo pověřený pedagogický pracovník v případě potřeby a po dohodě se zákonným zástupcem, spolupracuje s lékařskými specialisty, v jejichž péči žák s PAS je - především praktický lékař pro děti a dorost, dětský psychiatr, případně dětský klinický psycholog.

21 POSTUP ŘEŠENÍ PŘI AFEKTU ŽÁKA S PORUCHOU CHOVÁNÍ

21.1 Strategické řešení problému

- Zachovat klid.
- Zabránit přítomnosti ostatních spolužáků i jiných přihlížejících osob, tím mu nedat příležitost, aby nabyl pocitu, že touto „scénou“ dosáhne svého.
- Pokud je ve třídě, kde dojde k afektu učitel spolu s asistentem- přebírá odpovědnost a kontrolu nad žákem třídní učitel a asistent přebírá dohled nad ostatními žáky.
- Po úplném zklidnění žáka – pokračovat v práci, kterou žák vykonával před afektem buď přímo v té místnosti, kde byl izolován od ostatních, v lepším případě je možné se vrátit zpět mezi ostatní.
- Pokud se jedná o akutní stav u dítěte, tj. afekt, kdy je nebezpečný sobě nebo okolí - je nezbytně nutné kontaktovat rodiče, informovat ředitelku školy a domluvit eventuální pomoc IZS.

Obecné zásady pro učitele:

- nastavení programu a jeho dodržování;
- důslednost (ale zamyslet se dopředu, jestli slíbené pak učitel ustojí);
- předcházet afektům a nevyvolávat je;
- mít alternativu pro žáky (mají rádi, když si mohou vybrat, učitel je pak akční při změně programu);
- jasné a domluvené tresty (po škole, práce navíc, DÚ);
- dopředu děti připravit na jakékoliv změny (návštěva třídy cizí osobou);
- využívat hojně pochvalu a pozitivní motivaci;
- spolupráce s rodiči (1 x měsíčně navštíví školu – společné řešení problémů s pedagogy);
- velký podíl na výchovných problémech dětí má rodinné prostředí (většina rodin těchto dětí je nefunkčních).

22 POSTUP ŘEŠENÍ PŘI EPILEPTICKÉM ZÁCHVATU ŽÁKA

Epileptický záchvat obvykle odeznívá samovolně během několika minut. U větších záchvatů může dojít k bezvědomí dítěte a generalizovaným svalovým křečím.

22.1 Metodika řešení problému

- Postiženého epileptickým záchvatem dopravíme na bezpečné místo, z dosahu schodů, topení apod. - zabránění úrazu.
- Z jeho okolí odstranit předměty, o které by se dítě mohlo v křečích poranit.
- Nebránit násilím křečím, například natahováním a držení končetin.
- V důsledku křečí dýchacích svalů může dojít k zblednutí nebo promodrání dítěte. Není však vhodné ho křísit, třeba rozdýchávat, snažit se vytahovat jazyk z úst, aby nezapadl, nebo vkládat do úst roubík, aby si dítě neprokouslo jazyk. Takové jednání může zhoršit přístup vzduchu do dýchacích cest.
- Dítě uložíme do vodorovné polohy a otočíme mu hlavu na stranu. Optimální je stabilizovaná poloha na boku. Dítě může při záchvatu nebo po něm zvýšeně slinit. Je třeba umožnit, aby sliny mohly volně odtékat z úst a zabránilo se riziku jejich vdechnutí. Stabilizovaná poloha je i vhodnou prevencí zapadnutí jazyka u pacientů v bezvědomí se sníženým svalovým napětím.
- Většina epileptických záchvatů nevyžaduje lékařský zásah.

Lékaře je nutné volat, pokud se jedná o první epileptický záchvat v životě nebo o první záchvat určitého druhu u konkrétního pacienta (může se jednat o signál změny charakteru onemocnění, na kterou je třeba léčebně reagovat).

Rychlou záchrannou pomoc voláme také v případech, jejichž trvání je pro daného pacienta neobvykle dlouhé, opakují-li se záchvaty několikrát po sobě, nebo když se stav dítěte neupraví do normálu zhruba během čtvrt hodiny po záchvatu a zvláště jsou-li patrné poruchy vědomí, hybnosti, vnímání a jiné. Lékařské ošetření je nutné samozřejmě i v případech, kdy se dítě při záchvatu viditelně poraní nebo při podezření na vnitřní poranění.

23 VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ

Škola je zřízena za účelem poskytování vzdělávání a výchovy dětí a žáků s mentálním a kombinovaným postižením více vadami a autismem. Vzhledem k zacílení této skupiny by se tradiční výchovná opatření (jako napomenutí, důtka třídního učitele apod.) zcela mýjela účinkem a pro naše žáky by byl doporučený postup neefektivní. Situace ve speciálních

školách je hodně odlišná oproti společenství žáků „standardních škol“. Je velmi obtížné hledat postup, který by fungoval pro všechny děti.

Z tohoto důvodu volíme vhodnější alternativu výchovných opatření, žáky neustále jednoduše instruovat, iterovat a ozřejmovat konkrétní situace. Je nutné ke každému žákovi přistupovat individuálně a brát v potaz jejich intelektové a rozumové schopnosti.

DŮLEŽITÉ KONTAKTY

POLICIE ČR	158
POLICIE ČR - pracovníci pro mládež Tábor	381 238 326
MĚSTSKÁ POLICIE Soběslav	381 508 150 602 491 567
ZÁCHRANNÁ SLUŽBA	155
HASIČI	150
INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM	112
ODBOR SOCIÁLNĚ - PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ SOBĚSLAV	381508134 Vedoucí oddělení: Jana Háková e-mail: hakova@musobeslav.cz
OKRESNÍ METODIK PREVENCE TÁBOR	724 831 375 Mgr. Radka Brabcová, e-mail: radka.brabcova@pppcb.cz
OKRESNÍ METODIK PREVENCE SOBĚSLAV (místní protidrogový koordinátor)	381 508 137 Mgr. Marcela Matějková e-mail: matejkova@musobeslav.cz
PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA TÁBOR	381 211 795 603 351 153 Vedoucí pracoviště: Mgr. Martina Králová, e-mail: martina.kralova@pppcb.cz
AURITUS – centrum adiktologických potřeb, Tábor	381 255 999 email: auritus@iol.cz

Apla - aktivní podpora lidí s autismem	608 666 167 Vedoucí pracoviště: Bc. Alena Fraitová vedouci-rp-sas@aplajc.cz
CHEIRON – T – komunitní centrum, Tábor	603 526 246 email: cheiront@cheiront.cz
FOND OHROŽENÝCH DĚTÍ TÁBOR	381 254 606 724 667 665 email: fod.tabor@fod.cz
KRIZOVÉ CENTRUM PRO DĚTI A RODINU - Jihočeský kraj	776 763 176 email: pomoc@дитеvkrizi.cz

24 Seznam příloh

Příloha č. 1 Podezření na šikanu nebo ublížení žákovi

Příloha č. 2 Výpověď žáků o šikaně nebo ublížení (oběť, svědek, agresor)

Příloha č. 3 Záznamový arch „Krizový plán pro prevenci problémových situací týkající se žáka s PAS“

Příloha č. 4 Zápis o události_návykové látky

Příloha č. 5 Záznam o pohovoru se žákem

Příloha č. 6 Záznam z jednání se zákonným zástupcem

Mgr. Aneta Klečacká

školní metodik prevence

Mgr. Kamila Viktorová

ředitelka školy

Příloha č. 1 Podezření na šikanu či ublížení žákovi

MŠ, ZŠ speciální a praktická škola Diakonie ČCE Rolnička Soběslav Mrázkova 700, 392 01 Soběslav	
PODEZŘENÍ O ŠIKANĚ NEBO UBLÍŽENÍ ŽÁKOVI	
Případ nahlásil	
Jméno oběti	
Třída	
Třídní učitel	
Jméno agresora	
Třída	
Třídní učitel	
Popis situace – (kde, jak, kdy k situaci došlo, další podstatné skutečnosti)	
Podpis zapisovatele	
Podpis ohlašovatele	

Podpisy přítomných	
Datum a čas	

Příloha č. 2 Výpověď žáka o šikaně nebo ublížení

MŠ, ZŠ speciální a praktická škola Diakonie ČCE Rolnička Soběslav Mrázkova 700, 392 01 Soběslav	
VÝPOVĚĎ ŽÁKA O ŠIKANĚ NEBO UBLÍŽENÍ	
Agresor	
Jméno	
Třída	
Třídní učitel	
Popis situace – (kde, jak, kdy k situaci došlo, další podstatné skutečnosti)	

Podpis zapisovatele	
Podpis žáka	
Podpis přítomných	
Datum a čas	

Příloha č. 3 Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS

Záznamový arch

Datum/čas	Popis a průběh problémové situace	Kdo byl kontaktován/ kým/ čas	Poskytnutá opatření	Vyhodnocení

Příloha č. 4 Zázpis o události – návykové látky

Držení Užívání Distribuce
(zaškrtněte hodící se)

Tabákový výrobek Alkohol
Psychotropní látka
(zaškrtněte hodící se)

Žák.....

Datum a hodina.....

Místo.....

Zadržel.....

Přítomni zadržení.....

Bližší popis situace s vyjádřením žáka – od koho látku má
--

Zapsal/a.....

Přítomni.....

V Soběslavi.....

Příloha č. 5 Zápis o pohovoru se žákem

Předmět pohovoru	
Žák	
Třída/ročník	
Přítomni pohovoru	
Záznam z jednání /popis situace projednávaného přestupku	

Závěry jednání, doporučení, další postup

Zapsal/la:

Datum:

Zákonný zástupce

Ředitelka školy

.....
.....

Příloha č. 5 Zápis z jednání se zákonným zástupcem

Předmět pohovoru	
Žák	
Třída/ročník	
Přítomni pohovoru	
Záznam z jednání /popis situace projednávaného přestupku	

Závěry jednání, doporučení, další postup
Zapsal/la:

Datum:

Zákonný zástupce

Ředitelka školy

.....
.....